KULTÚRA

ROČNÍK XXIII. – č. 14 **DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY** 9. SEPTEMBRA 2020

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

TEODOR KRIŽKA

Prof. Milanovi S. Ďuricovi, SDB

rytierovi slovenskej národnej historiografie

Taký je údel spravodlivých synov,
opúšťať domov, čo máš veľmi rád.
Nevedno prečo, koho je to vinou,
keď na brata nôž zdvihne iný brat.

Boja sa všetci, ale je to krása,
keď spomedzi nich jeden nemá strach,
veď Pán je s ním, a ako s Bohom báť sa.
Kde vládne láska, netreba viac váh.

Nevzal si nič, a predsa vlasti vracia
z tej lásky, do ktorej ho povila.
Veď Pán je s ním, a ako s Bohom báť sa.
Aj veľký kríž má črty motýľa.

Láska a pravda, obe ako nomád
musia ísť, aby znovu vracali sa späť.
Neviem viac, Bože, iba poďakovať
za deväťdesiatpäť ich plodných liet.

Kamene

TEODOR KRIŽKA

Svet sa zo dňa na deň ponára do väčšieho a väčšieho chaosu. Človek sa ocitá v paľbe udalostí, ktoré ho vláčia za nos, kam by nekráčal, keby si na okamih odpočinul a pouvažoval s triezvou hlavou.

Aj u nás sa ľudia delia na dva veľké tábory, na liberálov a vlastencov. Liberáli sú jasní, ich hlavným nepriateľom je všetko konzervatívne. Sú ako boľševici, fanaticky veria, že prekážkou šťastnej budúcnosti sú zadubení zaostalci, ktorí veria na národ, národný štát. Liberáli minulosti presne tieto pocity prežívali voči monarchii a Cirkvi. Lenže vtedy sa im kult národa a národného videl ako dobrý úderný materiál, pomocou ktorého likvidovali monarchiu, kde národnosť nehrala podstatnú rolu, pretože európska civilizácia bola latinská a zaujímavé bolo nie to, akej národnosti je jednotlivec, ale k akému náboženstvu patrí. Cesta od likvidácie monarchie k tzv. otvorenej spoločnosti, to je cesta k zrušeniu akýchkoľvek limitov, ktoré by bránili cudzorodej menšine ovládať a vládnuť väčšine.

Apropo otvorená spoločnosť. Je to produkt Sorosovho pôsobenia. Soros, špekulatívny finančník, zbohatnuvší na bankových operáciách medzinárodného významu, investuje následne nadobudnuté prostriedky do oslabenia a predpokladanej likvidácie národných štátov. V súčasnosti je najviditeľnejší na občianskom konflikte v USA. Keďže jeho pozície v Amerike nie sú jasné, pokúša sa udržať si Európu všade tam, kde je silná politická garnitúra, odkŕmená jeho dotáciami. Isteže, ide v prvom rade o návratnú investíciu, preto Sorosovi zaviazaní ľudia musia pôžičky vracať aj s úrokmi.

Ale Sorosa nemožno chápať iba ako stelesnené zlo. Keby Soros nebol pomáhal inteligencii od Vladivostoku po Berlín, vrátane našich domácich disidentov, asi by omnoho zložitejšie a ťažšie prebehol proces prechodu od utopickej komunistickej totality k súčasnému stavu. Aj takí ľudia ako Soros však s rastúcim vplyvom degenerujú. Následne sa jeho činnosť premenila na posadnutosť manipulovaním štátmi.

A tu hrozí nebezpečenstvo. Rastúci odpor voči nemu prináša sympatie voči polovičným diktatúram, napr. v Rusku a Bielorusku. Ale to je pasca rovnako nebezpečná ako jej proťajšok. Skrátka, ocitáme sa medzi mlynskými kameňmi.

Reforma školstva konečne začala

Nový minister školstva s podporou predsedu vlády, predsedu súčasného i bývalého parlamentu a niektorých poslancov spustil konečne dávno ohlasovanú a očakávanú reformu nášho školstva. Vypočul tak požiadavku stoviek žiakov, študentov a rodičov, aby sa v našom školstve udialo konečne niečo prelomové. A stalo sa! V uplynulých dňoch náš parlament, teda národná rada sa zmenil na veľkú pedagogickú radu a odsúhlasil drvivou väčšinou hlasov, že s okamžitou platnosťou sa mení doterajší systém skúšania, maturít, štátnic, písania diplomových a iných kľúčových prác žiakov a študentov. Doteraz zastaraná metóda hodnotenia na základe vedomostí a vlastných výkonov sa mení na progresívny a v Európe, ba i vo svete zatiaľ najmodernejší systém tak, že sa bude hodnotiť iba výsledná odpoveď, či práca a vôbec nebude dôležité, akou technikou a spôsobom sa k nej žiak a študent dopracoval.

Žiaľ, v rámci diskusie k téme sa našlo pár spiatočníkov, ktorí nepochopili prelomový význam objavu pre paradigmu nášho školstva na nasledujúce roky.

V metodických pokynoch k tejto zmene sa uvádza, že sa dovoľuje a v niektorých prípadoch dokonca odporúča, aby žiakovi pomáhali spolužiaci, našepkávali, aby mu bolo dovolené robiť si ťaháky, pri diplomových prácach je zavedená povinnosť nájsť k vlastnej téme jednu, dve i viac prác, ktoré treba od slova do slova odpísať a vlastným menom podpísať. Od učiteľov a skúšajúcich v celom spektre vzdelávacej sústavy sa očakáva podpora študentov a prijatie opatrení, aby svojou nepremyslenou iniciatívou nebrzdili žiakov v tomto procese. Mohli by tak ohroziť úspešné ukončenie týchto adeptov na konci svojho štúdia.

Ministerstvo školstva odporúča, aby boli prvky novej reformy implementované do nášho vzdelávacieho systému už od septembra tohto roku. Vyzvalo metodikov, výskumné pracoviská a vysoké školy a všetkých, ktorých sa zmena týka, aby s okamžitou platnosťou do tohto času prepracovali legislatívu svojich škôl, vnútorné poriadky, organizačné poriadky a najmä systém klasifikácie a hodnotenia žiakov a študentov.

V minulosti sa experimentálne na vývoji novej metódy podieľali aj naši najvyšší činitelia, medzi nimi aj predseda vlády, parlamentu i samotný minister školstva. Slúži im ku cti, že si svoje inovačné a objavné skúsenosti neponechali sebecky len pre seba, ale podelili sa s nimi s našou, európskou i svetovou verejnosťou. Veríme, že za tento príspevok k pokroku im budeme svoju vďaku prejavovať pri každej vhodnej príležitosti.

Po oznámení tejto správy sa okamžite objavili obdivné správy a komentáre nielen v okolitých krajinách, ale aj v Číne, USA, či v Nemecku. Autori v printových a elektronických médiách povzbudzovali našu nefalšovanú inovačnú stratégiu, ktorá prináša prelom do doteraz používaného skostnateného procesu skúšania a preverovania kompetencií a zručností žiakov a študentov, ktorým sa odpierala sloboda používania všetkých dostupných zdrojov a prostriedkov na dosiahnutie želaného cieľa. OECD a UNESCO okamžite privítali snahu Slovenska prelomiť bariéry v oblasti výchovy a vzdelávania nového človeka. Procesy budú pozorne sledovať a vyhodnocovať. V prípade potvrdenia úspechu sa očakáva, že podobnú cestu odporučia všetkým svojim členským štátom.

Treba jednoznačne povedať, že traja magistri súčasnej vládnej skupiny posunuli za štyri mesiace školstvo do centra spoločenskej pozornosti svojimi prácami viac ako desiatky profesorov, ktorí sa mordovali s reformou školstva tridsať rokov.

Je evidentné, že aj v našom školstve sa nájdu tvoriví a jedineční ľudia. Ich životná dráha nás presviedča, že sú schopní naozaj všetkého a pre získanie svojho diplomu a titulu sa neboja prekročiť staré konvencie. Blahoželáme!

ĽUBOMÍR PAJTINKA

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: **Ganisinova.Renata@slposta.sk**

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Zázrak na Visle alebo 100 rokov od chvíle, keď Poliaci zachránili Európu pred ohňom boľševickej revolúcie

Po prvej svetovej vojne došlo k obnoveniu poľskej štátnosti, no mladý štát čakala ťažká skúška v boji s boľševickou sovietskou armádou. Ubehlo sto rokov od momentu, keď v auguste 1920 Poľsko pred bránami Varšavy porazilo rozsiahlu boľševickú ofenzívu. Žiaľ, tento významný míľnik nielen poľskej, ale aj európskej histórie, je neraz opomínaný.

Ako prebehla táto historická udalosť? V lete roku 1920 boľševická sovietska armáda zahájila ofenzívu s cieľom dobiť Poľsko a preniesť diktatúru proletariátu do zvyšku Európy. Na výsledok boľševickej ofenzívy do Poľska vtedy čakali komunistické skupiny v Nemecku, Maďarsku, Francúzsku. Snom boľševikov bolo pokračovať cez dobyté Poľsko ďalej a presadiť diktatúru proletariátu v celej Európe.

Pred útokom na Poľsko sa sovietski boľševici v rozkaze k vojakom jasne vyjadrili, že cez mŕtvolu poľského štátu sa bude boľševická revolúcia šíriť ďalej do Európy. Jeden z lídrov boľševickej revolúcie Lev Trockij (Bronštejn) sa vyjadril, že pripravované komunistické revolúcie v Európe musia byť postrčené bodákmi postupujúcich boľševických vojakov.

Početné boľševické jednotky rýchlo postupovali Poľskom a začiatkom augusta 1920 stáli už len pár kilometrov od Varšavy. Vyzeralo to tak, že faktická porážka Poľska je už len otázkou času. Nastalo však obrovskému zjednoteniu poľského národa a v priebehu pár dní sa do poľskej armády prihlásili tisíce dobrovoľníkov. V poľskom ľude bol odpor proti postupujúcim boľševikom chápaný nielen ako boj za uchovanie nezávislosti, ale aj ako boj medzi katolícky orientovaným Poľskom a ateistickým Sovietskym zväzom. Deklarovanými hodnotami poľských obrancov boli Boh, česť a vlasť. Pred bojom sa Poliaci modlili k Matke Božej Čenstochovskej a v prvej línii s vojakmi kráčal s krížom v ruku kňaz Ignác Skorupka (padol 14. augusta).

Možno je to náhoda, možno nie, ale na sviatok nanebovzatia Panny Márie (15.augusta) nastal v bitke o Varšavu obrat. Postupujúcich boľševikov poľská armáda prekvapila rozhodným protiútokom, ktorý zo severu viedol generál Piłsudski opierajúci sa najmä o ľahko vyzbrojené jazdectvo. Porazené boľševické oddiely sa dali na ústup. Toto prekvapivé poľské víťazstvo čoskoro dostalo názov Zázrak na Visle. Poľský orol vyhral nad červenou hviezdou a zabránil boľševickej revolúcii preskočiť do zvyšku Európy.

MARTIN BELUSKÝ

Diletanti a štát

alebo prečo liberalizmus bude mať ten istý osud ako nacizmus a komunizmus

George Orwell vyjadril názor, že pravda je dnešnou rečou nenávisti. Preto každý pokus o pravdivú interpretáciu spoločnosti znamená ohrozenie dosiahnutého stavu, ktorý je výsledkom režimových princípov. Pretože kapitál má nadnárodný charakter, existenčne mu vadia hranice. Jeho moc je v chudobe prakticky neobmedzená. Každé voľby majú preto ponúkať kozmetické zmeny bez zmien princípov.

Volebné zápasy prebiehajú na úrovni obviňovania z morálneho zlyhania a nie zo zlyhávania režimových principov, tak isto ako v období marxisticko-leninskej ideológie.

Liberálna teória o spoločnosti je svojou fantazmagóriou identická s vedeckým komunizmom. Opäť tu máme obnovovanie cenzúry, mediálnu centralizovanú moc,ideovú políciu ako ministerstvo pravdy, zatýkanie a domové prehliadky po prejavenom názore. Opäť tu máme nedotknuteľné a nekritizovateľné spoločenské a sociálne skupiny, naaranžované marketingové politické figúrky, súdne konania pre názor, vyznamenávaných udavačov a "arbitrov pravdy", ktorí sa cítia oprávnení posudzovať, čo je prijateľné a čo demokratické. Politická korektnosť vytvára spoločenskú klímu strachu vyjadriť svoj názor a nemá s tým, čo sa chápe ako - sloboda prejavu - nič spoločného. Vždy išlo len o "demokraciu" pre nie-koho. Nasleduje tvorba náhubkových žuvačkových zákonov, ktoré zabezpečia nekritizovateľnosť režimu a spoločeských skupín, ovládajúcich spoločnosť prostredníctvom kapitálu alebo skupín, ktorých kritikou by sa moc mohla destabilizovať.

Chýba nám opäť teória spoločnosti. Mal ju feudalizmus, nacizmus aj komunizmus. Má ju v zahmlenej podobe aj liberalizmus - hlavne v jej hedonistickej podobe - pre malé skupiny ovládajúce kapitál s tvorbou ilúzie, že všetci majú rovnaké šance… Spôsob jeho likvidácie bude daný stupňom rozhnevanosti občana.

Nie je jasné, čo chceme -pretože nevieme čo máme. Keď však nechceme, resp. nemáme záujem vedieť, čo máme, nemôžeme definovať - čo chceme. A tak sa opäť na verejnosti a na námestiach hovorí vždy len o preberaní moci. Od inej skupiny toho istého skupinového razenia. Tridsať rokov po divadelnej fraške zvanej zamatová revolúcia rečnia o demokracii a slobode slečinky a junáci, ktorí v tom období chodili do jaslí, škôlky alebo ešte neboli narodení. Mladosť však nie je diagnóza. Práve naopak - je to niečo, čo možno nostalgicky závidieť. Podporujú ich rečnici politického prevratu, ktorí si prostredníctvom zahraničného kapitálu uzurpovali výklad dejín a interpretáciu minulosti. Diktátorsky programujú budúcnosť presne tak, ako komunisti vyučovali vedecký komunizmus – cieľovú predstavu sociálneho inžinierstva o spoločnosti - ako cieľový, teoretický základ budúcnosti. Teoretikmi a ideológmi liberalizmu sa stali vyškolené kádre z ústavov maxizmu – leninizmu a ideologickej tlače pod kontrolou strany, ktoré dnes predstavujú bojovníkov a nositeľov tzv. liberálnych hodnôt.

Stará etablovaná moc dala k dispozícii všetky základné štruktúry moci v prospech moci novej. Od tajných služieb až po parlament - zvolením Václava Havla komunistickými poslancami. Už nikto nechcel komunistickú ideológiu – ani komunisti. Vedeli, že už sa na nej nedá budovať kariéra. Komunistickí predstavitelia nemohli budovať kapitalizmus bez kapitalistov a v starom kabáte. Špinavú prácu rozkradnutia štátu musela urobiť až moc nová. Bol to proces tvorby kapitalistov na princípe zhasnutia svetla pred právom a morálkou. Kritické hodnotenie tohto procesu sa dnes volá závisť úspechu. Tento proces mal dve fázy – v podobe malej a veľkej privatizácie... Tá veľká bola najpodstatnejšia. Na slovenský priemysel, oddlžené banky a trhy už čakalo zahraničie. Vyvlastnenie jedinca štátom cez komunistickú ideológiu bolo nahradené novou špinou – vyvlastnenie štátu malou skupinou, ktorá sa dnes volá zahraničný investičný kapitál na Slovensku a mega investičné skupiny. Tie sa postarali o známy fenomén premeny slovenského hospodárstva na hospodárstvo na Slovensku. O výsledku prevratu rozhodla geopolitika. Pre tento proces je opodstatnené nazvať zamatovú revolúciu divadelnou fraškou pre ľud... Prostredníctvom fráz sa možno vyšplhať až do prezidentského paláca. Filmové klenoty českej kinematografie Švejk, Pelíšky, Pupendo, Skřivánci na niti, Tankový prapor … - dnes už ľudová zábava – boli buď trezorové alebo natočené až po páde moci. Ak niekto predbehol časové hranice dobovej politickej korektnosti – a nielen na úrovni literatúry, filmu, či divadla nemusel sa dožiť nových časov.

Nevieme ešte, ako dlho bude trvať, kým budeme čítať alebo pozerať film z našej súčasnosti podobný Švandrlíkovmu románu Čierni baróni. Čo všetko ešte zažijeme, kým príde ten čas... Staronové zákony moci a osudy kultúry sa historicky opakujú. Tak, ako stúpali počty obetí svetových vojen, tak budú stúpať aj počty obetí následných diktatúr. Nacistická a komunistická boli len odvarom toho, čo prinesie diktatúra korporátno-liberálna. Veď technický vývoj priniesol aj nové technické možnosti…

Kultúrne, informačné a školské ustanovizne vždy bojujú o svoju úlohu medzi objasňovaním pravdy a ideologickou propagandou, či módnymi účelovými deformáciami pravdy. Politika sa opäť v školách usadila, a to aj bez školskej organizácie strany.

Základom pre globálnu moc je rozložiť štát a rodinu. Je to možné len prostredníctvom liberálnej teórie o spoločnosti. Rodina bola jednotka, ktorá si doteraz zachovala zdravý rozum v spoločnosti a pomohla prežiť nielen komunistickú totalitu. To si liberálna moc uvedomuje. Preto najväčší nepriatelia spoločnosti, v ktorej je pre oligarchiu všetko dovolené, je rodina a funkčný štát, ako služobník občana.

Tak si urobila centrála Európskej únie z Európy doslova psychiatrické zariadenie. Deviácie sa stávajú súčasťou normy, dekadencia vývojovým cieľom. Pretože univerzity sú tiež plné karieristov, tak autoritou údajnej univerzitnej politickej nezávislosti dokážu za podpory obrovskej, neprimeranej súkromnej mediálnej moci presadzovať absurdnosti. Týka sa to hlavne spoločenskovedných disciplín. Totalitné režimy mali ambíciu prekonať biologické a štruktúrou prirodzené sociálne pomery, pričom tie sociálne a vzťahové princípy sú podmienené aj biologickými predpokladmi správania. Politika stratila význam, pretože globálny kapitál a oligarchia ovláda spoločnosť a ilúzia volieb nerieši prirodzené reálne potreby občana.

Základný hodnotový problém liberalizmu je skutočnosť, že elity sú definované svojím extrémnym bohatstvom.Tých ostatných možno kúpiť, existenčne vydierať alebo zlikvidovať priamo mocensky, alebo tvorbou vzájomných konfliktov, na ktorých sa dá opäť zarobiť.

Keď chceme niečo ovládnuť, je nevyhnutné to rozložiť a povolať diletantov. Ministri obrany – gynekológ, či vedúci zo samoobsluhy, strážcovia európskych hodnôt – homosexuálni pornoherci, o obsahu a predpokladoch k funkcii rozhoduje pohlavie, defraudanti guvernérmi a správcami svetových a domácich bankových inštitúcií, všetko znalí bábkoherci, klauni, podvodníci vystupujúci s heslami demokracie a humanity,poslanci, čo si hľadajú svoje maturitné vysvedčenie... Prezidentom sa môže stať osoba bez skúsenosti v politike, v správe štátu a vzdelania o ústavnosti, ktorá by možno mohla pracovať na sekretariáte prezidenta, nie však v jeho pozícii. Môžeme si skutočne vybrať... To je problém nie len slovenského, ale celoeurópskeho charakteru. K tomu sú nevyhnutní politici bez pocitu a vedomia štátnej identity, delegovaní samotným štátom... Tak sa tvorí ten záhadný vzťah medzi štátom a diletantmi. Človek so vzdelaním alebo bez neho - avšak bez morálky,má pre spoločnosť v štruktúre moci rovnakú hodnotu.Komunisti, nacisti a liberáli… všetci zistili a zistia, že moc si bez kriminalizácie opozičných názorov a násilia neudržia.

„Ľudské práva nemôžu byť nadradené obchodným záujmom" – výrok bývalého prezidenta Slovenskej republiky - Kisku. Povedal to nechtiac vo svojej prostoduchej jednoduchosti a preto sa ho jeho kumpáni boja ukazovať v médiách... nechtiac vyjadril podstatu liberálnej moci, o ktorej sa nemá na verejnosti hovoriť. Čo ak by to náhodou mocensky relevantná masa pochopila... On si je však istý, ženie je schopná politického odporu voči takémuto postoju.

Prečo nacizmus a komunizmus čelili tomu istému osudu, akému bude čeliť liberalizmus? Liberálny koncept - teda neobmedzená sloboda kapitálu spoločne s organizovanou masovou imigráciou s multikultúrnym pozadím má za cieľ vytvoriť v spoločnosti chaos. Ten je základom vzniku nového poriadku, ktorý je možné potlačiť len tvrdým mocenským násilím. A práve chaos bude oficiálnym dôvodom pre zavedenieabsolútneho diktátu oligarchie. Občan bude postavený jednoducho pred alternatívu sloboda, alebo bezpečnosť. K repertoáru riadiacich mechanizmov patrí aj krach bánk a finančného systému, pretože každá kríza má z hľadiska cieľov vždy svojich víťazov.Zákonitý pád liberalizmu povedie k tvrdému poznaniu starej reality, že voči prirodzenému svetu v ekonomickom záujme sa sociálnym ingineeringom bojovať nedá.Svet sa dá len zakrvaviť a nevyhnutne sa vráti späť.Síce medzičasom na inej technickej úrovni poznania, ale vždy len do starej biologickej reality a jej pravidiel. Rozkážeme vetru, dažďu… sa nekoná. Biologická a spoločenská existencia človeka má svoje pravidlá. Biológia sa nedá zmeniť, ale pravidlá možno prijať, alebo poprieť. Vznikne opäť prirodzená potreba primeranej, kompetenčne definovanej deglobalizácie... Ľudia si budú musieť riešiť problémy tam, kde žijú.Mobilita pracovnej sily, to je program presunov obyvateľstva v ekonomickom záujme kapitálovej oligarchie (podobné boli presuny obyvateľov v záujme sovietskej moci).

Svet má svoje pravidlá, ktoré sa nedajú zmeniť. Nezmení ich ani liberalizmus. Hovorí za to nedávny pád nacizmu a komunizmu. Nie však fašizmu.Ten je dnes na všetko použiteľný, najzneužívanejší pojem súčasnosti pre mocenské ciele. Jeho pojmová neurčitosť je zdrojom jeho účinku v dave, podobne ako pojem extrémizmus. Sem patrí prakticky všetko, s čím nesúhlasí aktuálna moc. Fašizmus je len výslednica totalitnej politickej moci vlastníctva, pokiaľ jeho objem je v neprimeraných rozmeroch. Tenmá dnes aktuálne svoje realizačné prostredie v podobe liberalizmu. Liberalizmus je len dočasnou ilúziu o slobode - tesne po páde diktatúry. Nová diktatúra však okamžite vyplní priestor po predchádzajúcej. Hovoriť o fašizme spomínaním Nemecka pred a počas II. svetovej vojny je síce opodstatnené, avšak existovali aj jeho iné podoby a aj v iných štátoch. Vždy vzniká otázka, kto ho financoval a kto mal záujem aby vznikol. Fašizmus je len metodológia na likvidáciu a udržanie v poslušnosti majetkových konkurentov. Jeho hlavným zdrojom je bankový a finančný kapitál. Ide len o to, či je v rukách len zopár jedincov, alebo v rukách štátu, ktorý len zopár jedincov ovláda. Teda - či na základe vlastníctva, alebo diktátu skupinovej politickej moci. Tieto dva základné modely sa striedajú. Všetci však vždy hovoria o demokracii a humanizme. Tak vzniká nacistický fašizmus, komunistický fašizmus a liberálny fašizmus,Pokiaľ jedinou možnosťou ako vstupiť do politiky bude množstvo peňazí- nič sa nezmení.Tzv. transparentné účty sú lendivadlo. To je základný princíp oligarchickej demokracie a svojou podstatou má feudálny charakter.Svet má štyri úrovne riadenia - národné, nadnárodné, finančno-bankové a okultné…Tú prvú úroveň je nevyhnutné zlikvidovať, lebo obmedzuje moc kapitálu a tvorí hranice,ktoré kapitál už dávno prekonal.Tú druhú a tretiu zabezpečuje systém bankového kapitálu a možnosť tlačiť peniaze v objeme, aký vyhovuje centrálnemu bankovníctvu, ktoré ovládajú najmocnejší súkromní bankári - pre istotu bez medializovanej identity. Ich prostredníctvom sa dá spoločnosť programovať od prosperity až po deštrukčnú vojnu. Oboje je potrebné. Štvrtá úroveň je spojivo medzi špičkou tejto riadiacej pyramídy s nižšími úrovňami riadenia… Okultné riadenie na najvyšších úrovniach je výslednicou individuálneho uvedomovania si vlastnej pominuteľnosti a hraníc vlastnej biologickej existencie aj napriek tomu, že sa nachádzam na špičke riadiacej pyramídy s pocitom vyvolenosti a nadradenosti. Je to metóda upevňovania vlastnej viery a presvedčenia o opodstatnenosti a oprávnenosti svojím kapitálom ovládať svet… Hlavným cieľom je však vzájomná koordinácia aktivít na najvyšších úrovniach.

Od politického prevratu malo Slovensko len liberálne vlády. V spoločenských nepokojoch si liberalizmus s určitosťou zažije horkosť svojho pádu, a ten už asi nežný nebude. Cieľová programová os – rozklad rodiny a funkčnosti štátu – občianska vojna – vyselektovanie nového "führera", ktorý vyvedie Európu z chaosu občianskej vojny do vojny globálnejšej. Tým sa scenár riadiaceho globálneho finančného systému naplní…Po fáze výstavby musí predsa nasledovať fáza deštrukcie. Na všetko sú potrebné energie a suroviny. Opäť vojna na pôde Európy... nové prerozdeľovanie moci zmenou výsledkov druhej svetovej vojny. Zmocnenie sa bohatstva Ruska je pre západ trvalý magnet – od Napoleona až dodnes... Pre tento účel počet mŕtvol nezohráva žiadnu úlohu - najmä keď ide o národy "nižšej" kategórie. Pád liberalizmu však nemožno očakávať na národnej úrovni, ale aspoň na úrovni Európy. Žiadna moc nepredpokladá svoje zrútenie. Nepredpokladali to ani profesionálni revolucionári importovaní pre oktobrovú revolúciuz New Yorku, či z Nemecka - vo vagóne plnom peňazí, ani nemeckí, či talianskínacisti…Likvidovať národne orientované strany je ešte stále možné vo veľmocenskom kotle kapitálu. Je to pomerne jednoduchá záležitosť v malom štáte s koloniálnoprovinčným statusom.Zostáva nám jednoduché a vždy len to isté poznanie, že celému svetu sa vládnuť nedá. Vždy je to len otázka toho, že za akú cenu sa vrátime späť k tomuto faktu... Tu nejde o zápas medzi liberálmi či konzervatívcami, či zápas medzi tolerantnými alebo netolerantnými.Tu sa jedná o duševné zdravie v spoločnosti a zachovanie zdravého rozumu. V tom zmysle somoptimistom. Každá babka na slovenskej dedine vždy vedela, že má na dvore kohúta asliepku a táto biologická realita prežila a prežije všetky politické režimy a diktatúry, ktoré v čase vždy prechádzali okolo... A to aj napriek zasadaniu svetových asociácií - či už zoologických alebo psychiatrických, alebo mediálne stvorených –dokonca aj mentálne postihnutých - ekologic-kých hrdinov, či ikon ... Symbolom pádu nezriadeného liberalizmu bola moc rímskeho cisára Caligulu, ktorý chcel vymenovať svojho koňa za senátora. Aj dnes by sa našli poslanci s "nezávislým vedomím" a vlastným "svedomím", ktorí by to odhlasovali.

PETER POGÁDY

Dve tradície augusta

Slováci sa tento rok už 83. krát zišli pri príležitosti smrti Andreja Hlinku. Je to odstup prakticky troch generácií. Hlinka už za svojho života dostal čestný titul – Otec národa. Úplne oprávnene. Jeho život bol totiž jednou veľkou borbou za národ. Ktorý iný politik mohol vyriecť slová, ako to spravil on v pamätnom roku 1933: „Ja sa žalárov nebojím. Videl som dvere žalárov zatvárať, ale videl som ich aj otvárať. Mám už 69 rokov. Som na sklonku svojho života. Ale ak je potrebné, obetujem tých niekoľko rokov, ktoré ma delia od hrobu, vďačne za práva slovenského národa.“

Kľúčové sú tu dva pojmy: Obeta a práva národa. Pre neho boli základom. Preto aj jeho politika bola vysoko mravná. No dnes už o týchto hodnotách v politike ani v médiách nepočuť. Lepšie dnes znejú slová ako investícia, profit, pôžička, multikulturalizmus či najnovší hit – korona. A preto aj sme v takej morálnej kríze, v akej sme.

Krátko po Hlinkovej smrti si ľudia boli vedomí jeho zásluh. Vedeli, cítili, že to bol práve on, kto sa za nich obetoval, kto národ doviedol na prah samostatnosti. Vedeli, že to bol Hlinka, kto vyšliapal cestu k emancipácii Slovákov, vytiahol ich z maďarského i českého močiara, vlial im sebavedomie, hrdosť. Nahlas povedal, že Slováci doma nie sú povinní slúžiť iným, ale Slovensko je ich zemou. Slovensko Slovákom. Skrátka, posadil ich ako rovnoprávneho člena medzi oveľa väčšie národy Európy. Preto dostal čestné miesto v historickej pamäti – v politike, v školstve, v cirkvi, vo verejnom priestore. Mal svoje mauzóleum, busty, sochy i ulice.

Pochopiteľne, hlinkovské heslá a tradícia sa nemohli páčiť tým cudzím silám, ktoré mali so Slovákmi a Slovenskom svoje vlastné – zištné – plány.

Treba zdôrazniť, že likvidácia Hlinkovskej pamäti začala nie v 50. rokoch, ale v lete 1944, po vypuknutí povstania. Práve povstalci prví zhodili jeho bustu v Podbrezovej, odstraňovali jeho portréty z verejných miestnosti. Hlinku v uliciach vystriedal Beneš a Stalin. SR nahradilo Československo. Hlinkovská tradícia bola kriminalizovaná, pamiatky ničené, jej stúpenci kruto trestaní a prenasledovaní. Nahradila ju tradícia partizánska a čechoslovácka, t. j. téza, že Slováci naveky patria do Československa.

Môžeme teda hovoriť o dvoch odlišných historicko-politických tradíciách.

Hlinka bol symbolom kresťanstva, konzervativizmu, úcty k dedičstvu otcov, k tradícii. Bol symbolom historickej kontinuity, dlhodobých riešení, evolučného vývoja.

Partizáni, uctievaní ako najväčší hrdinovia obnovenej ČSR, boli opačne symbolom revolúcie, násilia, pomsty, odplaty. Čosi ako husiti pre masarykovskú ČSR. Boli symbolom rúcania tradičného a budovania nového, revolučného sveta – podľa vzoru boľševického Ruska. Symbolom jednoduchých, skratkovitých, no účinných riešení: mám v ruke samopal, a tým aj moc a právo.

Práve august je mesiacom týchto dvoch protikladných historických tendencií.

Ponúka sa nám možnosť slobodne si vybrať, ku ktorej z nich sa prikloníme.

Dnešný režim má v tom jasno. Dôležití sú partizáni, nie Hlinka. Na ich oslavy idú milióny eur, pozývajú sa delegácie z celého sveta, nad hlavami účastníkov krúžia lietadlá a na občanov sa valia mediálne spŕšky.

Hlinka tu dôležitý nie je. O účasť na jeho spomienkach sa politici ani médiá nebijú. Skôr naopak, ak sa o ňom vôbec nejaká zmienka objaví, ide o spochybňovanie, banalizovanie či znevažovanie. Autonomistický dvojkríž je dnes dokonca na zozname zakázaných symbolov, takže za jeho propagáciu môžete od r. 2016 dostať niekoľkoročné väzenie.

Historická pamäť má pre život národa nesmiernu dôležitosť. Vieme to my, ale vedia to aj tí, ktorí Hlinku – a Slovákov – nenávidia, ktorý by náš národ a našu republiku z mapy sveta najradšej vymazali. Vyberte z televízora pamäť, prestane vám fungovať; zoberte pamäť národu, stane sa z neho masa otrokov. Tak ako sa židovský národ udržal v diaspore len vďaka pestovaniu pamäti, viere, uctievaniu veľkých osobností, tak si národné sebavedomie udržali aj Slováci. A Hlinka bol slovenským prorokom, slovenským Mojžišom.

Veríme preto, že aj keď je nás tu dnes len málo, pravda je na našej strane. Veríme, že protislovenská a protikresťanská nenávisť nebudú trvať večne. Vlastne, v politike nič nie je večné. Aj diktátori či komunizmus tu boli dočasne, aj sovietske vojská tu boli len dočasne, aj Československo tu bolo len dočasne. Pravda a spravodlivosť však naveky.

Zakončíme preto ešte jedným Hlinkovým citátom, ktorý je súčasne aj jeho testamentom:

„My môžeme pominúť a odísť, ale idea, ktorej sme boli oddanými služobníkmi, ostáva a vždy si nájde svojich horlivých vyznavačov. Idea slovenského národa, jeho politického a kultúrneho poslania v strednej Európe nemôže zahynúť, lebo je to najkrajší prejav slovenskej duše, stvorenej samotných Bohom.“

MARTIN LACKO

Tanier

Malá dedinka Klížske Hradište, obklopená reťazou listnáčov spomedzi ktorých kde tu vytŕčali svoje rozstrapatené chvoje borovice a smreky, sa zaodela do mäkkých lúčov zapadajúceho slnka. Tíš padla na toto zvláštne, akoby tajuplné miesto s patrocíniom sv. Michala z druhej tretiny 12. storočia nad cintorínom kde odpočíva náš veľký spisovateľ Ladislav Ťažký. Jeho priatelia a ctitelia sa tu schádzajú každý rok na konci leta a začiatku jesene aby sa spoločne pomodlili, pospomínali a vzdali úctu tomuto veľkému bardovi slovenskej literatúry.

Tak ako po iné roky, i teraz som stál v areáli drevených domčekov, ktoré dal sem preniesť, citlivo zasadiť do prírodnej scenérie vzácny Slovák, ctiteľ našej národnej kultúry a ctiteľ a obdivovateľ majstra Ladislava Ťažkého, ktorý tu na tomto mieste vybudoval – skanzen s možnosťou ubytovania, oddychu i pookriatia na duši pre tých, ktorí chcú k kľude a tichu stráviť niekolko hodín či dní, aby napojili smädnú dušu po morálnych hodnotách a privoňali k človečine. A buduje ďalej. Divadelnú scénu i koncertnú sálu, aká na širokom okolí nemá obdoby. Gabriel Rahák, muž, na ktorého by pasovali slová zo Shakespearovho Kráľa Leara – Look up on, take him for all in all we shall not his like again. A to bol muž, hľaď naňho ako chceš, my neuvidíme už takého. Gabo Rehák nielen vybudoval toto čarokrásne zákutie, ale i zrealizoval postavenie repliky domu, v ktorom sa narodil a prežil svoje detstvo majster Ťažký v rodnom Balogu. Skromná chalúpka akoby sa prihovárala návštevníkovi slovami, ktoré nám odkázal náš veľký majster a ktoré sú vtesané do kameňa pod chalúpkou – Každý deň svojím konaním píšeme testament pre naše deti.

Príjemné prostredie, priateľská atmosféra, nič nenasvedčovalo, že sa v spomienkach vrátim do rokov kde smrť cerila zuby a vyhľadávala svoje obete.

Stál som so skupinkou priateľov pred jedným z drevených domčekov, keď pristúpil ku mne Ivan Ťažký, syn Ladislava Ťažkého s mladou dievčinou a povedal – Danka, toto je pán, ktorý bol pri poprave tvojho starého otca. Mladá dáma sa usmiala, podala mi ruku – Ignjatovičová, rodená Ďurčíková. Musel som jej dopodrobna vyrozprávať celý ten neskutočný príbeh.

Začalo to Jožkom Leikertom a jeho knihou Testament svedomia, ktorú napísal po rozhovoroch so spisovateľom Ladislavom Ťažkým. Bolo to úprimné vyznanie a tak na mňa zapôsobilo, že som majstrovi Ťažkému napísal list. V odpovedi mi majster napísal – poznal som Vášho otecka, budem rád, keď poznám aj vás. A tak sme sa jedného odpoludnia stretli v kaviarni Metropolky v Bratislave a vyše štyroch hodín rozprávali a rozprávali. Môj otec majstra zamestnal v ÚĽUVe, keď mu miestna verchuška pre jeho názory o tom, čo je pravda, zobrala česť i zamestnanie.

Majster mi dopodrobna rozprával o lágri v Kaisersteinbruchu, kde bol niekoľko mesiacov internovaný ako vojnový zajatec, o Viedni, Simmeringu, kde musel so skupinou Slovákov, zajatcov odpratávať následky bombardovania americkým letectvom i o jeho úteku z podzemného tunela, ktorý sa nám spolu podarilo neskoršie nájsť.

Navštívil ma vo Viedni, a počas rozhovoru v kuchyni, zrakom prebehol modranskú i ľubietovskú keramiku, a zahľadel sa na jeden veľký tanier visiaci nad dverami kuchyne s otázkou a to je čo?

Tanier, ktorý mi pripomína príhodu z raného detstva. Vytočil ho hrnčiarsky majster Emil Majnhold z Ľubietovej a namaľoval Július Filla. V strede je zasnežený strom, z jednej vetvy visí slučka, pod ňou chlapec v slovenskom kroji, inzultuje padajúceho nemeckého vojaka s puškou a druhý vojak stojí pri strome. Nad výjavom je v polooblúku nápis – Lež večná meno toho nech ovenčí sláva, kto seba v obeť svätú za svoj národ dáva. Chalupka. A dole nápis: Čatár parašutista čsl armády Róbert Štirba, ušiel spod šibenice a bol zastrelený. Ľubietová 8. 1. 1945.

Bol som na tej poprave deň pred mojimi tretími narodeninami. Obraz mi pripomína, že nikto na svete nemá právo siahnuť druhému človeku na jeho život. Nikto. Ani vtedy, keby bol akokoľvek vinný. Nemci po vypuknutí povstania obsadili Ľubietovú a v neďalekej dedinke Šajbe robili domové prehliadky. V jednom dome našli telefón ale i náboje. Obvinili ich, že majú spojenie s partizánmi. Vypočúvali dospelých. Chlapci, ako to už býva, našli telefónne slúchatko a hrali sa s ním. Veď cez vojnu bolo takého materiálu i streliva všade. A chlapci sú zvedaví.

Nepomohli ani prosby a náreky žien, ktoré údajne bozkávali čižmy nemeckého dôstojníka, ktorý vypočúval ich mužov a odsúdil na smrť obesením v Ľubietovej. Nemci pre výstrahu zohnali celú dedinu. Všade plno snehu, moja mama bola so mnou na prechádzke. Sedel som na sánkach zababušený vo fusaku. Aj mamu prinútli, aby išla k parku, kde na stromoch už boli prichystané povrazy so sľučkami.Ešte po mnohých rokoch som si pamätal miesto, kde moja mama so mnou stála a zakrývala mi rukou oči. Bránil som sa, nechápal, čo sa robí. Nemci priviedli zo Šajby dvoch bratov Ďurčíkovcov, Juraja a Ondreja, a jeho bratranca Jána Ďurčíka. Bol s nimi aj štvrtý – mal legitimáciu na Ondrej Lamper. Bol to poddôstojník paradesantnej brigády z Ruska, bratislavský rodák Róbert Štirba. Motal sa okolo v slovenskom kroji a na krku mu vytŕčal límec slovenskej uniformy na ktorom bola vojenská hodnosť. Ktorýsi Nemec si to všimol a priradili ho k trom odsúdeným, ako špióna. Zrazu len nastal veľký rozruch, výkriky, potom streľba a znovu všetko utíchlo. Dvaja Šajbania už viseli na gaštanoch a Nemci chceli obesiť Róberta Štirbu, ten udrel Nemca, vyšmykol sa im z rúk a utekal cez park. Musel preskočiť polozamrznutý potok, šmykla sa mu noha, zlomil si ju, alebo podvrtol, nevládal už dobre utekať a Nemci ho na druhom brehu zastrelili. Bol by im ušiel, lebo za potokom bol krátky trávnik, za ním nízky plot záhrady doktora Bártu a za plotom záhrada, kde začínal les.

Tretí Šajban Ján stál ako prikovaný. Ženy kričali naňho – Jano ujdi, ujdi. jeho príbuzní už viseli na gaštanoch a on stál ako zmyslov zbavený. Nevládal sa ani pohnúť. Keď Nemci dostrelili Štirbu, vrátlili sa k Jánovi a aj jeho obesili pred zrakmi zdesených dedinčanov.

Majster Ťažký, keď som mu to dorozprával, sa ku mne obrátil a povedal . Jeden z tých popravených Juraj Ďurčík bol otcom manžela mojej sestry. Jurajova manželka sa musela pozerať na popravu svojho muža i s jej synom. Vaším otcom, Danka. Osudná náhoda? Pustil som sa do hľadania vraha obetí ľubietovskej tragédie spred 62 rokov. Moja zdravotná sestra vo Viedni, keď počúvala, s kým telefonujem, čo hľadám v archívoch, sa ma pýtala – pán doktor, čo stále hľadáte vo vojenských archívoch?

Vraha štyroch nevinných ľudí.

A čo vám to pomôže, veď odvtedy uplynulo už 62 rokov.

Mala pravdu. Čo to komu pomôže, že ho nájdem a že som ho po mnohých hľadaniach aj našiel. Bol to nadporučík Wieser, ktorého volali aj – Henker von Medzibrod neďalekej dedinky pri Ľubietovej. Jeho potomkovia nemôžu za jeho zločin. Ponesú si v svojom ďalšom živote jeho hriech, hambu, ďalej životom? I keby sa o tom dozvedelo ich okolie, budú na to rozdielne názory. Ak veria v Pána Boha, budú sa zaň modliť, ak sa to ešte vôbec dá, aby mu Boh odpustil. Možno to je tá najsprávnejšia cesta. Modliť sa za tých, ktorí nás predišli. Možno práve to chce od nás Boh.

Skončili sme rozhovor. Slnce zapadlo a z neďalekej hory zavanul chlad, rozprestrel sa nad údolie a v myšlienkach som sa vrátil k môjmu priateľovi Lackovi, ako mi počas jedného rozhovoru povedal – Martin, Boh naozaj existuje i moja cesta bola k nemu dlhá, keď raz zomriem, chcel by som odpočívať spolu s mojou Ankou na cintoríne v Klíži, lebo to bola ona, to boli jej modlidby, ktoré mi otvorili cestu k Bohu.

A tak som povedal Danke – vždy, keď si spomenieme na Klíž i na Ľubietovú, pomodlime sa krátku modlidbu za tých, ktorí nás na našej ceste predišli. Raz, keď budeme stáť tvárou v tvár možno sa nám to započíta.

V Andau
na deň Petra a Pavla 2020.

Dr. MARTIN JANČUŠKA

Pred 30 rokmi vzniklo 61 krokov

Rok 1990 bol prvým „ponovembrovým“ rokom, keď ešte sloboda bola „všeobecná a nezávislá“ a „nediala sa“ len vtedy, keď sa pritakávalo vláde/vládam. Priestor pre slobodné vyjadrovanie sa jednotlivcov i národa, ktorý sa otvoril v novembri 1989 počas pádu dovtedajšieho režimu (možno „puču“, organizovaného silami, ktoré nepochybne existujú, hoci ich nikto nevidel, podobne, ako ženu komisára Columba), a zdôrazňujem, že to len do určitého času, sme využili na vznik demokratickej samostatnej Slovenskej republiky. Nie je našou vinou (a či je?) že dnes je už slobodným len vyjadrovanie a podpora myšlienok, ktoré vyhovujú hlavnému prúdu, zrejme tým neviditeľným silám, o ktorých nepochybujeme, že sú.

Napriek všetkému november 1989 sme potrebovali. Aby sme mohli aspoň na chvíľu slobodne vyjadrovať svoje názory, odkrývať svoje tajné ciele – a takým cieľom pre mnohých (nie však všetkých) Slovákov bola slovenská štátna samostatnosť.

Všetko to išlo postupne, veď každý existujúci štát má tajné služby, ktorých najvyšším príkazom je „celistvosť štátu“. Malo ich aj Česko-Slovensko (oficiálne „Československo“). A okrem toho, akýmsi historickým vrchným „limitom“ Slovákov bol svojprávny, individuálny, nezávislý, slobodný národ v „akomkoľvek“ štáte, tak sa písalo, rečnilo a žiadalo v rokoch 1848, 1861, 1918. Napokon, podobne hovoril na smrteľnej posteli (v roku 1938) aj Andrej Hlinka: chcel neodvislý, svojprávny a samostatný národ v rámci autonómneho Česko-Slovenska. Samostatnosť bola „tabu“ ešte aj 13. marca 1939, a potom po vojne až do novembra 1989 – štyridsaťštyri rokov. Od procesu s prezidentom Tisom (1946 – 1947) až po proces s „buržoáznymi nacionalistami“ (Gustáv Husák, Ladislav Novomeský, Karol Šmidke a ďalší v rokoch 1950 –1954, v ktorom Clementisa obesili v roku 1952) platilo: „Keď neprestanete otravovať so zvyšovaním právomocí slovenských národných orgánov, povešiame vás!“

Pre mnohé príčiny – spomínané zastrašujúce procesy a tresty, vrátane hrdelných – ale aj pre „geneticky danú“ opatrnosť - sa spočiatku nediskutovalo o samostatnosti, len o zrovnoprávnení Slovákov s Čechmi, o „spravodlivej“ federácii či o konfederácii.

Slovenská samostatnosť ako princíp sa naozaj začala rodiť v novembri 1989. Na námestie sme chodili aj pre možnosť mávať slovenskou zástavou, čo bolo dovtedy zakázané. Keď asi v roku 1981 založili na ministerstve financií šachový oddiel v rámci telovýchovnej jednoty Financie a ja som navrhol do jej znaku slovenskú trikolóru, farby v poradí bielo-modrá-červená, prišlo zamietavé stanovisko od telovýchovných orgánov, toto poradie(!) farieb nebolo prípustné, lebo pripomínalo „takzvaný“ a všelijako inak dehonestovaný Slovenský štát. Odporučili vtedy „bielo-červenú-modrú“ trikolóru, teda s poradím farieb, ako sa používali v Nemcami spravovanom Protektoráte Čechy a Morava!

Dnes sa prehliada a nedoceňuje významný zástoj slovenskej inteligencie – povedzme časti slovenskej inteligencie – v zápase o slovenskú štátnosť. Tridsiate výročie od vzniku občianskej iniciatívy Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite, je príležitosťou aj s ohľadom na dnešok vrátiť sa do tamtých časov.

Od čias hlasistov, ktorých splodil Masaryk v záhrade kaštieľa v Bystričke pri Martine v auguste 1897 a ich nasledovníkov prúdistov, zväčša študentov pražských univerzít, od prelomu 19. a 20. storočia existovali a doteraz existujú medzi slovenskými intelektuálmi dva proti sebe stojace názorové prúdy: na jednej strane profederálny či pročeskoslovenský (bez pomlčky), dnes „slniečkarsky“ či liberálny, a na druhej strane konzervatívny, národný. Len zopár mien: na začiatku Česko-Slovenska Šrobár, Dérer, Pavol Blaho, Ivan Markovič, Ivan Štefánek, Milan Hodža na jednej strane, Vajanský, Hlinka, Rázus, Tiso, Juriga na druhej strane. O storočie či polstoročie neskôr na jednej strane Marián Čalfa, Fedor Gál, Ľubomír Feldek, Milan Lasica, Martin Porubjak, Anton Vavro, Iveta Radičová a viacerí iní, na druhej strane Vladimír Mináč, Imrich Kružliak, Roman Kaliský, Gustáv Valach, Bartolomej Kunc, Milan Ferko, Drahoslav Machala, Peter Štrelinger a iní, medzi nimi aj ja. Predstavitelia oboch strán sa stretali aj v komisiách na prípravu nového štátoprávneho usporiadania, na prípravu novej federálnej ústavy a na príprave slovenskej ústavy, ktoré intenzívne prebiehali od leta 1990.

Stačí listovať vtedajšie noviny a boje a zápasy Slovákov o vlastný štát sa dajú vysledovať. Mali viacej obranný ako útočný charakter, čo je napokon imperatív našich dejín. Zo strany mnohých bolo cítiť strach a obavy, podobne ako toľko krát predtým. Počas prvej svetovej vojny sa báli Slováci opustiť Uhorsko, jedny ružomberské noviny napísali: „Boh nás uchovaj pred odtrhnutím od Uhorska, potom umrieme v bruchu susedných národov“. V roku 1939, ešte začiatkom marca, napríklad Alexander Hrnčár, krátky čas aj minister financií v autonómnej slovenskej vláde po 6. októbri 1938, predpokladal, že Slovensko ekonomicky samostatnosť neunesie.

Patril som medzi neveľkú skupinu ekonómov, ktorí vyčísľovali možnosti a predpoklady Slovákov hospodáriť pre seba. V júni 1990 vydal Milan Ferko, čoskoro šéfredaktor Matici slovenskej vrátených Slovenských pohľadov, slávnostnú tlač k Dňom slovanského a slovenského písomníctva na počesť sv. Cyrila a Metoda pod názvom „Dedičstvo otcov“. Tu je moja odpoveď na otázku, čo pre mňa znamená odkaz solúnskych bratov: „Pre štyridsať či štyridsaťpäť generácií Slovákov – pre jednu viac, pre inú menej – je odkaz dvoch či troch generácií Veľkomoravskej ríše z úsvitu stredoeurópskych dejín žriedlom hrdosti, ale i odvahy žiť a prežiť, správať sa kultúrne a dôstojne, sebavedome a pritom slušne, nepoddať sa hromom a bleskom. Mňa, a verím, že celú našu terajšiu generáciu napĺňa cyrilo-metodský odkaz odvahou konať primerane dobe s vedomím miesta a poslania Slovákov v Európe.“

Na podporu oboch „názorových platforiem“ vznikali občianske iniciatívy. Profederálne sa správalo Fórum za spoločný štát, pronárodne pôsobili Korene, Syntéza, Nezávislé združenie ekonómov Slovenska (NEZES), ktoré vzniklo už 13. decembra 1989 v budove Slovenského zväzu výrobných družstiev, a od jesene 1990 aj Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite.

V októbri 1990 som maródoval. Liečil som si krvácanie do sietnice pravého oka, ako dôsledok intenzívneho zdokonaľovania sa v angličtine na slnkom zaliatom jadranskom pobreží. Práve v čase, keď prebiehali nekonečné kompetenčné rozhovory, ktoré vyvrcholili v Mílovách, ležal som na očnom oddelení vo vtedajšej Fakultnej nemocnici na Mickiewiczovej ulici v Bratislave a pri uchu som mal stále rádio. Jeden starší pacient, železničiar s očnými problémami, sa aj tešil na samostatné Slovensko, aj mal na duši smútok. Ak sa mu zlepší zrak už neuvidí na Tehelnom poli Spartu Praha, ale len Humenné.

Ležiac v posteli a počúvajúc správy o naťahovaní sa okolo slovenskej štátnosti či neštátnosti, nachystal som list Františkovi Mikloškovi, vtedy predsedovi SNR. Obsahoval 62 nevyhnutných opatrení na dosiahnutie slovenskej identity. Ten list som mu však neposlal.

Cestou z injekcií z nemocnice na ulici Fraňa Kráľa som sa zastavil v kaviarni Krym, kde si krátili čas moji známi z komisie na prípravu slovenskej ústavy: právnik Jaroslav Chovanec, jeho kolega Michal Gašpar a ďalší právnik, známy spisovateľ Milan Ferko. Keď som im pripravený text pre Mikloška ukázal, pustili sa do jeho úpravy. Tak vznikol dokument „Šesťdesiatjeden krokov k slovenskej identite“.

Dokument podpísalo 30 signatárov (okrem uvedených štyroch ešte napríklad právnici Ján Cuper, Bartolomej Kunc, Mojmír Mamojka, historici Ján Dekan, Ľudovít Haraksim, Anton Hrnko, Richard Marsina, ekonómovia Štefan Králik, Andrej Strýček, Anna Šťavinová, spisovatelia Ivan Hudec, Jaroslav Rezník, Ladislav Ťažký, Milan Városi), ktorých sme na podnet Jaroslava Chovanca označili za Prípravný výbor Za zvrchované Slovensko.

Vyhlásenie ako prvá uverejnila 27. októbra 1990 Smena, v tom čase so šéfredaktorom Karolom Ježíkom, potom niektoré ďalšie periodiká (medzi nimi aj Literárny týždenník so šéfredaktorom Pavlom Števčekom) pod názvom „61 krokov k slovenskej identite, Memorandum občianskej iniciatívy - ZVRCHOVANÉ SLOVENSKO“.

„Anonymita Slovenska v Európe a vo svete je až zarážajúca“, tak sa začína výzva iniciatívy. A nasleduje šesťdesiatjeden požiadaviek či návrhov, ako tú anonymitu prekonať, ktoré boli výsledkom myšlienkových úvah o stave Slovenska na jeseň 1990, náčrtom krokov, na konci ktorých bol prvý január 1993, vznik nezávislej Slovenskej republiky. Dokument mal dvanásť častí, venovaných vlastne všetkým oblastiam legislatívneho, politického, spoločenského, hospodárskeho a kultúrneho života. Takmer všetky idey sú dnes, tridsať rokov po podpise výzvy, realitou, pričom niektoré formulácie sú odrazom doby, v ktorých vznikla.

Ako všetko nové a všetko, čo má budúcnosť, ani signatári sa v prvej chvíli nestretli s porozumením. Navyše daktorí z tridsiatich pôvodných signatárov výzvy mali byť vyhodení z miest, ktoré zastávali (napríklad Marián Tkáč), daktorí sa nedostali na plánované miesta (napríklad Mojmír Mamojka), podaktorí od memoranda odstúpili (napríklad Michal Baránik).

Odozva prišla rýchlo. Na rokovaní vlády jej predseda Vladimír Mečiar na návrh Jozefa Kučeráka vyzval ministra financií Michala Kováča a ministra hospodárstva Jozefa Belcáka, aby dali návrh na odvolanie svojich námestníkov, teda mňa a Michala Baraníka a ministrovi privatizácie Augustínovi M. Húskovi neodporučil navrhnúť za svojho námestníka Mojmíra Mamojku – za podpisy pod 61 krokmi. Mnohí ľudia sú citliví na „prípravné výbory“. Mojmír Mamojka, dnes už bývalý sudca Ústavného súdu, s ktorým som už niekoľko rokov pred novembrom 1989 na kurze kádrových rezerv ministerstva financií špekuloval o Spolku na ochranu Slovenska (so skratkou SOS), sa nestal námestníkom ministra privatizácie a námestník ministra hospodárstva Michal Baránik svoj súhlas s memorandom napokon odvolal.

„Jóbovú zvesť“ o mojom odvolaní z funkcie námestníka ministra financií za podpis Šesťdesiatjeden krokov mi chladnokrvne ako prvý oznámil jeho iniciátor, vtedajší podpredseda vlády Jozef Kučerák. A to cestou v úradnom aute do Prahy na rokovanie s Václavom Klausom o novom vymedzení kompetencií medzi republikami a federáciou v oblasti ciel a daní. Išiel som tam namiesto ministra Michala Kováča. Pritom s Jozefom Kučerákom sme mali na mnohé veci podobný názor: chceli sme colnú úniu a kompetencie v daniach na úrovni konfederácie. Dokonca na rokovaní v Prahe, keď si podpredseda slovenskej vlády Kučerák odskočil, ja som ostal na chvíľu zastupovať Slovenskú republiku sám a predniesol som návrh na vytvorenie slovensko-českej colnej únie, vec pre Václava Klausa „nepochopiteľnú“ a neprijateľnú. Keďže Klaus po spomenutom rozhovore s Móricom už iste vedel, aké má Tkáč štátoprávne názory, po návrate Kučeráka za rokovací stôl sa zdesene opýtal: „Jožo, ty také?“ a Kučerák ani nevediac na čo, prikývol.

Vtedajší môj šéf, minister financií Michal Kováč, mi vtedy povedal: „Budeš si to musieť s predsedom vlády vybaviť sám. Ja nejdem na rokovanie vlády do Košíc, choď tam namiesto mňa a porozprávaj sa s nim o tom.“ Už na letisku v Bratislave som si teda prisadol k Vladimírovi Mečiarovi, predsedovi vlády a vysvetlil som mu svoje pohnútky, prečo som vymyslel a podpísal 61 krokov. Že mi tak jednoducho kázalo svedomie. Mečiar na to: „Pokazili ste si kariéru, mohli ste byť prvý slovenský bankár, mali ste ísť do Prahy, takto vás Česi nebudú chcieť!“

Oznámil som, že netúžim robiť kariéru v Prahe, že som spokojný s tým, čo robím. Potom sme si navzájom vysvetlili svoje názory na budúce štátoprávne usporiadanie s Čechmi. Zatiaľ čo predseda vlády hovoril o byte s dvoma izbami a jednou kuchyňou (čo by mohlo zodpovedať federácii), ja som hovoril o dvoch bytoch so spoločnou strechou (konfederácia).

Bol koniec novembra 1990. Po skončení rokovania vlády v Košiciach sa konala tlačová beseda, ktorú viedol jej predseda za účasti niektorých ministrov a mňa, ako námestníka ministra financií. Asi po polhodine prišla správa, že premiér Mečiar má náhle odísť do Prahy na kompetenčné rokovanie s Klausom. Vtedy sa Vladimír Mečiar poobzeral: „Ja teraz musím odísť, ale keby ste mali ďalšie otázky, odpovie vám na ne námestník Tkáč...“ V tej chvíli bolo jasné, že vo funkcii námestníka ministra financií zostávam.

Ale Šesťdesiatjeden krokov vzbudilo pozornosť nielen vo vláde, ale aj vo verejnosti, začala sa diskusia na stránkach novín. Už prvý krok, teda zverejnenie výzvy, bolo teda v tých časoch dôležitým politicko-právnym a spoločenským počinom. Slobodný piatok priniesol 7. decembra 1990 celú stranu názorov pod názvom Nová hviezdička na vlajke Európy? Tomáš Andrejčák v perexe píše, že o závažnosti memoranda možno pochybovať, pretože „je zasa len prejavom bezúspešnej snahy po dohode v slovenskom národne orientovanom hnutí“. Spisovateľ Ladislav Ťažký o. i. napísal: „61 bodov považujem za myslenie nahlas“, Ján Svák, riaditeľ Právnického ústavu Ministerstva spravodlivosti SR mal obavu, že 61 krokov „môže slúžiť ako program pre nové voľby“ a pre neho by to znamenalo vyriešenie otázky, komu dá svoj hlas. Miroslav Kusý sa vyjadril, že ide o memorandum pochybnej kvality, lebo priraďuje k sebe veci dôležité a bezvýznamné, Boris Grexa, vtedy predseda Študentského parlamentu by bral memorandum vážne, ak by sa zbavilo svojho vulgárne nacionalistického podtónu. Politológ Rastislav Tóth napísal: „Je pozitívne, že sa nad problematikou slovenskej identity začínajú zamýšľať intelektuáli, a že popri našom tradičnom emotívnom uvažovaní pri pive, nastáva čas intelektuálneho racionalizmu.“ A Eduard Chmelár o osemnásť rokov neskôr, v týždenníku Slovo zo 16. januára 2008, uvedie: „Akokoľvek bizarne to znie, popri aktívnych politikoch treba za otcov nezávislosti považovať aj autorov výzvy 61 krokov k slovenskej identite z 23. októbra 1990, a to Mariána Tkáča, Jaroslava Chovanca, Milana Ferka a Michala Gašpara, v ktorej predstavili pomerne podrobný a dovtedy najucelenejší program zvrchovanosti (v podstate samostatnosti) Slovenska, o ktorý sa neskôr čiastočne opieralo HZDS i SNS (vedené postupne Víťazoslavom Móricom, Jozefom Prokešom i Jánom Slotom), hoci v tom čase Vladimír Mečiar ešte verejne a jednoznačne opakovane deklaroval lojalitu k zachovaniu spoločného štátu.“

„Šesťdesiatjednotkári“ väčšinou v zápase o samostatnosť vytrvali. Niektorí z nich podpísali 11. septembra 1991 v ateliéri Viliama Hornáčka na Benediktiho ulici v Bratislave vyhlásenie Za zvrchované Slovensko. V ten večer som sa možno neprozreteľne spýtal Vladimíra Mečiara, či si pamätá, že pred rokom ma chcel za podobný podpis odvolať. A on: „Nespomínajte staré hriechy!“ Stal som sa členom výboru iniciatívy spolu s Romanom Kaliským, Jozefom Markušom, Milanom Kňažkom, Antonom Hykischom, Viliamom Hornáčkom, Igorom Uhríkom, Bartolomejom Kuncom, Jozefom Darmom, Dušanom Slobodníkom, Vladimírom Kompánkom, Jozefom Magalom, Jánom Budajom, Andrejom Ferkom, Jánom Cuperom, Štefanom Kvietikom a Vladimírom Repkom.

Osudy týchto mužov sa potom vyvíjali rôzne. Iniciatíva Šesťdesiatjeden krokov pripravila návrh deklarácie SNR (ktorý potom, aj keď v trochu inom znení prijala SNR 17. júla 1992), angažovali sa v rámci Matice slovenskej, Kongresu slovenskej inteligencie aj pri príprave nových slovenských inštitúcií.

MARIÁN TKÁČ

Chvály a vďakyvzdania

Pán prof. M. S. Ďurica sa dožil 95 rokov plodného života na slávu Boha a národa

Veľavážený pán profesor,

pri príležitosti Vášho krásneho životného jubilea si uvedomujem hrdosť na to, že patrím do národa, ktorý má takých synov ako ste Vy. Zasvätili ste svoj život Pánu Bohu a práci pre svoj národ.

Nech Vás Otec Nebeský aj naďalej požehnáva a obdarúva svojimi milosťami!

S úctou JURAJ HURNÝ

Dňa 13. augusta sa dožil požehnaného veku 95 rokov prof. Milan Stanislav Ďurica. Nám, ktorí máme šťastie počítať sa medzi jeho priateľov, ako aj všetkým čitateľom Kultúry, netreba pripomínať, že jubilant patrí medzi najznámejších súčasných historikov a publicistov. I keď názory na jeho tvorbu sa rôznia, nikto nemôže neuznať šírku záberu a hĺbku pohľadu jeho mnohostrannej vedeckej činnosti, ani mu uprieť popredné miesto v galérii slovenských historikov. Toto postavenie si vyslúžil nielen počtom a kvalitou svojich diel, ktorými obohatil slovenskú historiografiu, ale ešte viacej svojou rodoláskou, pevným morálnym postojom a vyhraneným kresťanským svetonázorom. Dá sa povedať, že všetky svoje intelektuálne schopnosti a mravné princípy premieta aj do svojej tvorby. V službe národu a historickej vede sa nedáva zviesť pochybnými heslami modernosti a politickej korektnosti, ale ostáva verný kresťanským princípom a osvedčeným tradíciám. Súčasná generácia slovenských intelektuálov má v ňom nasledovania hodným príklad priebojníka pravdy, ktorého, podľa slov hymnickej piesne, dar nezviedol, hrozba nesklonila.

Priateľstvo s človekom takých kvalít je darom neba a jeho cena rastie s rokmi. Stelesňuje vrelý vzťah medzi dvomi osobami rovnakých záujmov a cieľov. Je tým zväzkom spriaznených duší, o ktorom Cicero v svojom spise Deamicitia píše, že zdvojnásobuje radosti a na polovičku zmenšuje sklamania a bôle, ktoré náš každodenný život prináša.

Za posledných dvadsaťpäť rokov som sa štyrikrát pri Milankových „okrúhlych výročiach“ obšírnejšie rozpísal o jeho pohnutom živote i rozsiahlej a mnohovrstevnej vedeckej činnosti. Pri tejto príležitosti sa tohto štýlu zdravice zdržím. Šírku svojich pocitov by som chcel vynahradiť hĺbkou a vrúcnosťou svojich želaní, ktoré mu posielam z ďalekej Austrálie. Nech sú ony dôkazom, že ani 15-tisíc kilometrová geografická vzdialenosť v ničom neochladila vrelé pocity dlhoročného priateľstva, za ktoré som mu zo srdca vďačný.

Obaja sme už v rokoch, keď treba myslieť na odchod z tohto slzavého údolia. A preto svoj vinš zakončím nie tradičným želaním „Ad multosannos!“ ale melancholickými slovami 70.žalmu:

Domine, spesmea a juventutemea...

Pane, bol si mi nádejou od mojej mladosti...

Neodvrhuj ma v čase staroby; neopúšťaj ma, keď mi ubúda síl!

FRANTIŠEK VNUK

Don Milan Stanislav Ďurica, SDB, kňaz, historik, univerzitný profesor,oslavuje 95 rokov života. Počas štúdia na Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohoslosloveckej fakulte v Bratislave som sa o našom vzácnom jubilantovi prof. MilanoviS. Ďuricovi prvýkrát dozvedel od svojho spolužiaka Ladislava Franca niekedy v roku 1962. Počas prázdnin sme navštívili jeho rodičov v Krivanoch.Po milom prijatí a vzájomnom predstavení sme sa dopočuli, že títonábožní rodičia ako Boží dar prijali a vychovali jedenásť detí – šesť chlapcova päť dievčat.

Azda v duchu inšpirácie Božieho slova si prvorodený Milan Stanislav vyvolil duchovné povolanie, istotne odprevádzaný skrytými modlitbami rodičov. Mnohé rodiny v minulosti mali túžobné želanie, aby si z ich detí milosrdný a láskavý Boh vyvolil aspoň jedno – buď chlapca, ktorý by sa vydal na kňazskú dráhu, alebo dievča, ktoré by vstúpilo do kláštora – , aby sa oddali zasvätenému životu.

Tak to bolo aj v rodine nášho jubilanta Milana, kde prežívaná viera v Boha bola najväčšie bohatstvo a slúžiť mu v zasvätenom živote pokladali za mimoriadne veľkú milosť. Toto ich piumdesiderium bolo vypočuté. V roku 1943 Milan Stanislavako 18-ročný vstúpil do rehole saleziánov v Hronskom Beňadiku. Po maturite v roku 1947 ho predstaveníako mimoriadne nadaného študenta vyslalina štúdiá do Turína.

Po známej barbarskej noci z 13. na 14. apríla 1950 však už boli na Slovensku rehole zakázané a rehoľníci sústreďovaní do táborov a po fingovaných súdoch, krutých vyšetrovaniach a mučeniach boli mnohí odsúdení do dlhoročného ťažkého väzenia. Po skončení štúdia na Pápežskej saleziánskej univerzite sa teda už Milan Stanislav nemohol vrátiť na Slovensko.V Turíne bol 1. júla 1956 vysvätený za kňaza.

Aké radostné bolo moje prekvapenie, keď som ako odpoveď na pozvanie na moju primičnú svätú omšu v roku 1966 (hoci som vedel, že na tú slávnosť nebude môcť prísť) dostal od neho vreckové liturgické Directorium (v taliančine) a oxeroxovanú jednu z jeho štúdií (v slovenčine). Prvý raz som sa s ním osobne stretol v roku 1969 v Monteortone, blízko termálnych kúpeľov Abano Terme, kde bol profesorom morálnej teológie na tamojšej Bohosloveckej fakultePápežskej saleziánskej univerzity. Prednášal bohoslovcom pripravujúcim sa na kňazstvo a popritom ešte vykonával mnohé akademické úlohy. Po milom prijatí a veľkorysom pohostení sme uňho strávili niekoľko hodín s mojimi spolubratmi Jarkom Pechom, na ktorého škode octavii sme cestovali do Ríma, a s Jankom Klimom. Pozorne sme počúvali, akú úžasnú prácu tu odvádzajú naši rodáci zo Slovenska!V zahraničí, tam kam išli študovať, no domov sa už nemohli vrátiť, lebo doma na nich čakalo kruté a nespravodlivé vyšetrovanie a väzenie. Bola aj ďalšia skupina exulantov, ktorým sa podarilouisť z domova, aby unikli koncentračným táborom a žalárom. Zostali za hranicami, lebo na Slovensku ich označili za nepriateľov nového komunistického režimu...

S radostným napätím sme počúvali jeho rozprávanie, že od roku 1963 pôsobí na Štátnej univerzite v Padove ako profesor politických a ústavných dejín východnej Európy a je aj vedúcim katedry slovenského a českého jazyka a literatúry nafilozofickej fakulte tamojšej univerzity, kde bol spolupracovníkom talianskeho slavistu univ. prof. Artura Croniu (1896 – 1967), jedného z priekopníkov slavistických štúdií v Taliansku. Po Croniovej predčasnejsmrti prevzal vedenie katedry a pokračoval v jeho diele. Na univerzite pôsobil až do odchodu do dôchodku v roku 1997. Do Padovy prichádzali na univerzitu študovať aj záujemcovia zo Slovenska,lebo sadozvedeli o pozoruhodnekvalitnom odbornom vedení. Mnohé témy prác týchto študentov sa týkali Slovenska a slovenských dejín, väčšina z ich prác vyšla tlačou – buď akosamostatné štúdie, alebo ako príspevky v odborných časopisoch.

Prof. Milan S. Ďurica bol spoluzakladateľom Slovenského ústavu v Ríme, ustanovizne slovenských kultúrnych, najmä vedeckých pracovníkov v zahraničí, a tiež osnovateľom Ústredia slovenských katolíckych intelektuálov (ÚSKI), ktorého bol dlhé roky generálnym tajomníkom. Spomínam si, aká to bola pre mňa česť, keď ma v roku 1990 osobne poveril, aby som jeho pozdravný list prečítal na obnovujúcej schôdzi ÚSKI v Stupave.

V časoch totality sme s prof. Milanom S. Ďuricom komunikovali len prostredníctvom niekoľkých listov. Po páde železnej opony a po otvorení hraníc začali na Slovensko prichádzať mnohí emigranti.Takmer sme nemohli uveriťvlastným ušiam a očiam, keď sme videli v televízii koncelebrovať a kázať na polnočnej svätej omši v Trnave otca biskupa Pavla Hnilicu, ktorého do tých čias štátni predstavitelia hodnotili ako úhlavného nepriateľa zriadenia, pretože za čias totality pravdivo v Ríme informoval o ťažkom postavení Cirkvi na Slovensku pápeža Pia XII., potom Pavla VI. i biskupov počas Druhého vatikánskeho koncilu a ďalších o prenasledovaní kresťanov na Slovensku. Predstavitelia štátu mu nedovolili prísť ani na pohreb vlastnej matky, hoci už bol na colnici v Bratislave! Otec biskup Pavol Hnilica tento ťažký údel prijal, aj keď s bolesťou, modlil sa za svojich nepriateľov a nabádal k tomu aj svojich príbuzných a známych. Po páde komunizmu prichádzali z vyhnanstva v exile mnohí, ktorí túžili po svojom rodnom domove. A tak po dvadsiatich rokoch sme sa so svojím vzácnym vzdialeným príbuzným, prof. Milanom S. Ďuricom, už smeli stretnúť tu doma, na Slovensku.

Druhý raz sme sa osobne stretli až koncom roka 1989 na rímskokatolíckej fare v Martine-Vrútkach, kde som ho s radosťou pozval, lebo mnohí chceli počuť, aký život žili naši exulanti a emigranti v zahraničí a ako prežívali odlúčenie od domova. Prof. Milan S. Ďurica vtedy početnej skupine veriacich opísal život v emigrácii. Rozhovoril sa o kultúrno-náboženských otázkach a v živej diskusii odpovedal na početné otázky prítomných, ktorí si na toto stretnutie dosiaľ milo spomínajú.

Potom sme sa stretli v roku 1990 na Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Biskup Ján Sokol, od januára 1990 kancelár Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty, požiadal vtedajšieho otca kardinála Jána Chryzostoma Korca, aby ako rektor prevzal vedenie nášho Kňazského seminára vo vtedajších pohnutých a dynamických časoch a ja som bol prijatý a vymenovaný za prorektora. Bolo pre mňa doslova sviatkom, keď prof. Milan S. Ďurica jedného dňa zaklopal na dvere Kňazského seminára v Bratislave a spýtal sa, či môže zaparkovať auto v našom dvore. Bolo to neuveriteľne milé stretnutie! Po srdečnom zvítaní sme si mali veľa čo porozprávať. Bol som rád, že tento vzácny kňaz salezián mohol v našom Kňazskom semináriRímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty zotrvať istý čas, pokým chodil študovať do Slovenského národného archívu.

Jeho veľmi rozsiahla vedeckovýskumná činnosť bývala vždy zaujímavou témou diskusie. (Za roky 1945 – 1995 ju spracoval Jozef M. Rydlo, ktorý ju publikoval v jubilejnom zborníku na počesť MilanaS. Ďuricu Studi in onore di Milan S. Ďurica .) Za uplynulých dvadsať rokovsa počet jeho článkov, statí, rozpráv a kníh značne rozrástol. Štúdie a monografie zo slovenskej histórie písal na podkladetajnýchdokumentovuložených v nemeckých archívoch, ku ktorým mal ako bádateľ povolenýprístup. Keďže Milan S. Ďurica je pracovitý a precízny človek, potreboval pre svoju dôkladnú vedeckovýskumnú činnosť v záujme objektívnej historickej pravdy týkajúcej sa nielen Európy, ale aj celých ľudských dejín, používať aj slovenské pramene. Po návrate na Slovensko tak celé dni študoval v Slovenskom národnom archíve v Bratislave, neďaleko ktorého si napokon našiel byt.

Prof. Dr. Milan S. Ďurica ako veriaci človek, historik a kňaz vykonáva aj vedeckovýskumnú a publikačnú činnosť subspecie æternitatis – pod zorným uhlomvečnosti. V plnej miere si je vedomýtoho, že činy každého človeka (aj národov!) budú raz zhodnotené najspravodlivejším Sudcom podľa prirodzeného poriadku promulgovaného v Dekalógu a tiež v interpretácii Reči na vrchu. Činy každého z nás budú hodnotené podľa kritérií spravodlivého Sudcu tak v každodennom živote, ako aj v hodine individuálnej smrti a posledného súdu...O publikácie prof. Milana S. Ďuricu je veľký záujem. Napríklad jeho monografia Dejiny Slovenska a Slovákov vyšla v piatich vydaniach, jeho životopisný náčrt prvého prezidenta Slovenskej republiky Jozef Tiso 1887 – 1947 vyšiel dosiaľv štyroch dopĺňaných vydaniach.Tento nevídaný záujem je jedinečná príležitosťna vedenie dialógu s historikmi,

ktorí k jeho dielam zastávajú kritický alebo odmietavý postoj. Ak ľudia spoločne a s úprimným záujmom hľadajú objektívnu pravdu, najmä v komplikovaných, niekedy takmer ľudsky neriešiteľných otázkach, vždy sa im tú pravdu po čase naozaj úprimného a objektívneho hľadania aj podarí nájsť. A môže sa stať, ba stáva sa, že popritom prídu ešte na nové a lepšie riešenia, a tak toto hľadanie posunie stav hľadanej veci či hľadaného javu z pozície zdanlivo neriešiteľných otázok zasa o kúsokďalej. Bližšie k pravde.

V tomto duchu som aj sám zažil priam historickú udalosť. Z iniciatívy Spoločnosti Ladislava Hanusa sa v aule u saleziánov uskutočnil veľmi vzácny verejný rozhovor s dvoma renomovanými historikmi: prof. Milanom S. Ďuricom a Dr. Ivanom Kamencom, ktorí predstavili svoj dlhodobý výskum širokému odbornému publiku.V preplnenej aule potom obaja

Prof. Milan S. Ďurica a Teodor Križka pri miléniovom kríži pred biskupským palácom na Nitrianskom hrade

---

TEOFIL KLAS

Osnovné

(95-ročnému M. S. Ďuricovi)

V kalvokozme*
sa zažíhajú hviezdy,
čo sa im
inštinkt srdca privráva.

V synapsách
serafský chór hniezdi.
Klenie sa nad ním
rajská šírava.

Požehnané
sú betlehemské pláne.
Rezonujú v nich
kroky Pastiera.

A rozlet
svedčí o eláne,
ktorým
čln viery do sna zaberá.

Niť poznania
sa gúgli *uchom ihly*
a vetché
do obnovy prešíva.

Osnovné hlásať
pery stihli.
I reštaurovať
do obeživa.

* *Kalvokozmos (= usporiadaný svet v hlave) je slovo utvorené z lat. calva (= lebka) a gr. kosmos (= poriadok).*

odpovedali na otázky prítomných. Pokladal som túto udalosť za ekumenickú a medzináboženskú formu dialógu a hľadania objektívnej pravdy najmä v súvislosti s obrovskými krivdami a zločinmi, ktoré sa udiali z rozhodnutia vtedajšieho nacistického vodcu tretej ríše Adolfa Hitlera. To rozhodnutie sa týkalo vyhladzovania židovského národa, našich starších bratov a sestier, na ktorého Sväté knihy – Bibliu nadväzujeme. Bol to príklad vážnej výmeny náhľadov v medziach kultúrneho i náboženského dialógu a hľadania objektívnej pravdy v duchu Druhéhovatikánskeho koncilu vrátane deklarácie NOSTRA AETATE . Viacerí prítomní – predstavitelia mnohých vedeckých odborov – po skončení gratulovali obom prednášateľom. Neskôr sme si na to radi spomínali v nádeji, že sa v týchto vážnych dialógoch na podobné témy bude pokračovať... S odstupom času sa aj prof. Milan S. Ďurica k dialógu s Dr. Ivanom Kamencom vyjadril slovami: „Aj ja som si z toho vzácneho verejného rozhovoru zachoval ten najsľubnejší dojem.“

Prof. Milanovi S. Ďuricovi želáme do ďalších rokov veľa požehnania na tele i na duši, aby svedectvo jeho celoživotného vedeckého výskumu slovenských dejín bolo podnetom na úprimný dialóg a poučenie z histórie, aby sa tak každý človek stvorený na Boží obraz mohol svojím životom pričiniť o krajší svet.

JÁN ĎURICA, SJ

Profesor Ďurica od začiatku svojej práce na historickom poli pochopil hlboký význam prinášať o Jozefovi Tisovi čo najviac pramenne podložených informácii a hodnotení. Veď Jozef Tiso bol popravený nielen ako jeden z popredných bojovníkov za práva slovenského národa, ale aj ako rezolútny odporca boľševizmu. Keď Gustáv Husák narýchlo skoncipoval konečné znenie nariadenia číslo 33/1945 Zbierky nariadení SNR o retribučnom súdnictve na Slovensku (prijaté15.mája 1945), bola to (nielen osobná) pomsta komunistov zaodetá v právnom háve, ale i snaha zlikvidovať Tisove náboženské, národné a politické dedičstvo. A treba konštatovať, že sa tak deje na Slovensku dodnes.

Začínajúci vedec, M. S. Ďurica venoval Jozefovi Tisovi jednu z prvých prác už v roku 1953. ("Traditore o martire. Per la verità su Mons.Tiso." In. Settimana del clero, VIII/1953, číslo 26). Neskôr pokračuje svoj historický výskum o Slovenskej republike a Tisovej činnosti v popredných funkciách a dáva k dispozícii archívny materiál aj zahraničným bádateľom o slovenskej histórii. (G.L. Oddo - Slovakia and it's people, 1958). Sústreďuje sa na výskum archívov Tretej ríše a prameňov k postaveniu židovskej menšiny na Slovensku. V roku 1957 publikuje v revue SLOVAKIA (Middletown, USA) štúdiu : "Dr. Joseph Tiso and the Jewish problem in Slovakia". Neskôr publikuje tieto výsledky bádania aj v holandskom a španielskom jazyku.

Pri svojej práci je ako orol, ktorý neúnavne krúži okolo svojho celoživotného ciela : poskytnúť stále nové a pravdivé poznatky o Jozefovi Tisovi. Pokračuje prácou : "Die slowakische Politik 1938 - 1945 im Lichte der Staatslehre Tisos", Bonn 1967. Túto, vyše tridsaťpäťročnú etapu vedeckého výskumu završuje v roku 1987 prácou : "Historický odkaz Dr. Jozefa Tisu" (Padova) a v roku 1989 publikáciou : "Jozef Tiso. Slovenský kňaz a štátnik". 1/ 1887-1939 (Abano Terme).

Po podozrivo nežnej revolúcii v roku 1989 sa profesorovi Ďuricovi nakoniec naskytá príležitosť študovať v archívoch na Slovensku. Po mnohoročnom výskume publikuje v roku 2006 dielo : "Jozef Tiso 1887-1947. Životopisný profil". (Lúč, Bratislava).

V tejto práci formuluje tri základné charakteristiky týkajúce sa postavenia židovskej menšiny na Slovensku v rokoch 1939 - 1945 :

"V historickej literatúre i vo veľkej časti verejnej mienky veľmi rozšíreným tvrdením je, že Slovenská republika bola prvým štátom, ktorý z vlastnej iniciatívy bez nemeckého nátlaku začal vyvážať svojich židovských občanov na smrť do nemeckých táborov. Všetky tri obsahové zložky tohto tvrdenia sú nijako nedokázanými, falošnými obvineniami, ktoré hrubo odporujú historickým faktom." (str. 385).

Toto je hlavný, centrálny výsledok vyše polstoročného výskumu profesora Ďuricu. Veď všetci nepriatelia slovenského národa, slovenskej samostatnosti a kresťanstva - a obzvlášť prezidenta Jozefa Tisu - útočia s týmito nepodloženými argumentami. Bez váhania by nás preto hodili cez palubu, ale fakty ktoré uvádza profesor Ďurica sú neodškriepitelné. Vedomý si týchto nepopieratelných skutočností, profesor Ďurica pokračuje vo výskume a publikuje, nové poznatky v revidovaných a doplnených biografiách (pāť vydaní do roku 2017). Patrí mu za to naša vďaka a obdiv.

Pripájam sa ku gratulantom : Želám Vám pevné zdravie pán profesor.

JOZEF PALKOVIČ

Dejiny sú mocná zbraň. Zbraň, ktorá chráni a zaštiťuje, ktorá uchováva identitu, otvára budúcnosť národom a v konečnom dôsledku sprevádza svedomia do Božieho kráľovstva, ale aj zbraň, ktorá dobíja cudzie územia, kolonizuje, podriaďuje a zabíja telo i dušu. Jediným kritériom, ktoré rozhoduje o tom, čomu bude poznanie o dejinách slúžiť, je pravda. Teda skutočnosť, či historik koná v duchu Božieho a prirodzeného zákona a v túžbe priblížiť sa k pravde, alebo Boha a prirodzený zákon zavrhne, pravdu zdegraduje na slúžku subjektívnych záujmov a ľudskej svojvôle a dejiny na nástroj ovládania druhých.

Toto tajomstvo o dejinách poznali všetci, ktorí sa zapísali do ich análov ako ich spolutvorcovia. Evanjelizátori, národní buditelia, učitelia, štátnici, otcovia národov, aj bezpočetní otcovia a matky rodín, ktorí sprostredkúvaním pravdy o dejinách zoceľovali identitu a kompaktnosť svojich národov a zabezpečovali im budúcnosť, ale aj dobyvatelia a koristníci všetkých čias, ktorí deformáciou či likvidáciou historického poznania a historickej pamäte dobývali cudzie územia a podriaďovali si a asimilovali cudzie národy účinnejšie, než puškami a kanónmi.

Nebolo náhodou, že prvé moderné národné konflikty v Uhorsku začali v 18. storočí ako spor o počiatky slovenských a uhorských dejín. I v prvej československej republike bol zápas o práva Slovákov úzko spätý so zápasom o dejiny a historickú identitu. Prvý riadny profesor „československých dejín“ na novozaloženej Univerzite Komenského v Bratislave, český historik husitstva a neskôr prvý vyslanec pri Svätej stolici a politik Kamil Krofta, si krátko po svojom menovaní na katedru v roku 1920 zapísal do denníka, že jeho cieľom je „dať Slovákom dejiny“ a tak ich „duchovne pripútať k nám“. Ani československí komunisti nezabudli využiť dejiny ako nástroj politickej a ideologickej moci, ktorá ticho pretrvávajúci čechoslovakizmus natlačila do kazajky marxizmu a z dejín vygumovala alebo na strašiaka premenila všetko, čo nepasovalo do jej politicko-ideologického arzenálu, teda predovšetkým všetko slovenské a kresťanské.

Slovenský národ, dlhodobo pozbavený prirodzenej záštity svojej identity – vlastného štátu a vystavený systematickej erózii svojho povedomia, týmto útokom a manipuláciám čelil ťažko a postupne strácal svoju historickú pamäť a povedomie o tom, odkiaľ kráča, kam smeruje a akú úlohu mu Boh zveril v historickom ľudskom časopriestore. Preto najväčším darom, aký mohol blúdiacemu národu niekto dať, neboli materiálne bohatstvá a fyzické dobrá. Najväčší dar dal národu ten, kto mu vrátil jeho hlboko vo viere v Boha zakorenené dejiny. Takýmto darcom z najveľkodušnejších je jubilujúci historik a kňaz, univerzitný profesor Milan S. Ďurica, ktorý tejto úlohe zasvätil celý svoj dlhý a plodný život. Nech mu jeho veľkorysosť Boh odmení láskou jeho národa, ktorý tak veľmi miluje, a po smrti kráľovstvom nebeským.

EMÍLIA HRABOVEC

Nie je jednoduché mapovať činnosť takého široko rozhľadeného vzdelanca akým je Prof. Milan S. Ďurica, čestný člen Slovenského ústavu, katolícky kňaz s jedinečnou filozofickou, teologickou, politologickou a historickou erudíciou, ktorý sa 13. augusta 2020 dožil svojich 95. narodenín. Veď tento „muž, ktorý vrátil Slovákom ich národné dejiny“, prežil podstatnú časť svojho nesmierne tvorivého života v dobrovoľnom vyhnanstve, kde pôsobil vyše sedemdesiat rokov; z nich čajsi pol storočia strávil za univerzitnou katedrou. Po celý život bádal v európskych archívoch, venoval sa nepreskúmaným a prohibitným témam slovenských dejín. Publikoval, a to aj vo viacerých cudzích jazykoch. Zároveň patril medzi tých činorodých slovenských exulantov, s ktorého menom sa môžeme stretnúť nielen na stránkach mienkotvorných periodík slovenskej diaspóry, ale mohli sme sa s ním vždy stretnúť na každom zmysluplnom podujatí slovenského politického exilu. Hmatateľné stopy jeho úsilia nájdeme napríklad v Ústredí slovenských katolíckych študentov v zahraničí (ÚSKŠvZ), neskôr pretvorenom na Ústredie slovenských katolíckych intelektuálov (ÚSKI), o ktorého vznik sa pričinil osobne. Stál pri vzniku Slovenského ústavu v Ríme ustanovizne slovenských kultúrnych, najmä vedeckých pracovníkov. Spolupracoval so Slovenskou katolíckou kanceláriou v Ríme, z ktorej vzniklo najprv Centrum Catholicorum Slovacorum/Slovenské katolícke ústredie a napokon Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda. S jeho menom sú spojené: Spolok slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí (Cleveland OH),Zahraničná Matica slovenská (Buenos Aires) i Svetový kongres Slovákov (Toronto ON). Spoločným menovateľom všetkých jeho úsilí bol kresťansko-katolícky svetonáhľad s nescudziteľným právom slovenského národa na sebaurčenie a štátnu samostatnosť Slovenska. Jeho členstvo v medzinárodných akademických, stavovských a profesijných organizáciách nám iba dotvára obraz o mnohorakosti jeho záujmov. Prirodzene, tým vzbudil i medzinárodný rešpekt a dostalo sa mu i medzinárodného uznania.

Na Slovensko sa vrátil po viac ako polstoročnom exile.

Aj na neho sa vzťahujú slová evanjelistov: Nemo propheta in Patria sua...

Milan S. Ďurica je osobnosťou, pozitívnou osobnosťou, so všetkými kladnými i zapornými črtami, čo každý človek v sebe nosí. Je jedným z najplodnejších slovenských historikov a prínos jeho diela pre slovenskú historiografiu je neoddiskutovateľný – stačí si pomyslieť na jeho jedinečné Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí, ktoré vyšli v piatom vydaní; na kľúčový Životopisný profil Jozef Tiso 1887 – 1947, ktorý nedávno vyšiel v štvrtom, rozšírenom a doplnenom vydaní; alebo na účinnú edíciu LRBLinearectabrevissima [Priamo najbližšie k pravde], ktorá vychádza vo vydavateľskom družstve Lúč.

A práve v deň 95. narodenín sa symbolicky završuje jeho historiografické dielo: slovenská verejnosť dostáva do rúk z vydavateľstva Post Scriptum impozantný päťzväzkový výber z celoživotného diela slovenského historika Scripsi vobis [napísal som vám], ktorý ponúka iný pohľad na dejiny Slovenska a Slovákov. (I/681 s., II/524 s., III/789 s., IV/229 s., V/686 s.)

Podujať sa napísať niečo o bielych miestach slovenskej minulosti, napríklad o prvej Slovenskej republike vo všeobecnosti a osobitne o prvom slovenskom prezidentovi Jozefovi Tisovi, je vec nanajvýš riskantná, pretože ak pred rokom 1989 kánony interpretácie slovenskej histórie mocensky diktovala primitívna avantgarda robotníckej triedy, dnes tieto kánony neprestávajú určovať jej nedovzdelaní pohrobkovia a „laudatores temporis acti“: zastávajú pozície, majú moc i peniaze a sú schopní zlikvidovať akýmkoľvek spôsobom každý hlas, čo „canit extra chorum“, každý hlas, ktorý nie je politicallycorrect.

Slováci nepoznajú vlastné dejiny. Napokon niet sa čo čudovať, veď sme nemali vlastný štát a raz nám ich vykladali v Budapešti, inokedy v Prahe, potom v Berlíne, neskôr v Moskve a teraz prichádzajú ukazy z Bruselu či Strasbourgu nielen ako si svoju minulosť máme písať, ale aj o tom, kto v našom dome má bývať... Teraz, keď máme opäť vlastný štát a sme rovnoprávnym členom medzinárodného, predovšetkým európskeho spoločenstva štátov a národov, by sme sa konečne mali pozerať na naše dejiny vlastnými, no otvorenými očami.

Prepisovateľov slovenskej histórie bolo i je neúrekom, v Pešti, v Prahe, v Moskve a dnes, žiaľ, i v Bratislave. Či sa to týmto podenkovým prepisovateľom našej minulosti páči alebo nie, slovenské dejiny tvorili aj národniari, aj centralisti, aj ľudovci, aj komunisti, aj „vápenkari“, aj „mečiarovci“, aj „dzurindovci“, aj „ficovci“ a dnes už aj „kotlebovci“ i „matovičovci“ – história ukáže a zhodnotí, v čom konali pozitívne a v čom nie.

Dnešným podenkovým prepisovateľom slovenskej histórie nekonvenuje, že Milan S. Ďurica bol a je zástancom politickej individuality Slovákov a štátnej samostatnosti Slovenska. Biľagujú ho apelatívami „ľudáctva“, „klérofašizmu“, ba „revizionizmu“, pričom nemajú ani potuchy o tom, čo tieto termíny vlastne znamenajú. Štátom dobre platení a z peňazí daňových poplatníkov štedro vydržiavaní erárni historici „ľudáctvu“, správnejšie vari „ľudovectvu“, dodnes nevenovali svoju profesionálnu pozornosť – veľmi dobre vedia prečo.

Komunizmus geneticky poznačil slovenské národné spoločenstvo do takej miery, že perverznosť totalitného červeného režimu trvajúceho takmer pol storočia je „normálna“, šesť rokov prvej Slovenskej republiky je „fašistických“, ba „nacistických“... Dnešní investigatívni žurnalisti, ale aj nejeden z tzv. profesionálnych historikov i pedagógov – o tzv. politických aj náboženských elitách radšej pomlčím – dokonca nevedia rozlíšiť ani len to, čo je fašizmus a čo nacizmus, ktoré majú spoločné korene s komunizmom, nehovoriac už o tom, že nevedia rozlíšiť ani pojmy „štát“ a „režim“ – štáty a národy ostávajú, režimy a ich pohlavári sa menia a odchádzajú... Pokým sa Slováci a Slovensko nevyrovnajú so svojou minulosťou, do tých čias hovoriť o samostatnosti je len relatívne a iluzórna je akákoľvek naša európska či euroatlantická integrácia, pretože partnerom môže byť len sebavedomý národ a štát vedomý si hodnôt, z ktorých vzišiel a ktorým má slúžiť.

Apoštol národov, svätý Pavol vo svojom pastorálnom po grécky napísanom liste Titovi, ktorý bol jeho dlhoročným spolupracovníkom a neskôr sa stal biskupom v Korinte, dáva rady týkajúce sa organizácie miestnej Cirkvi, rôznych funkcií a povinností a kresťanského života vo všeobecnosti a varuje ho pred heretikmi. Píše v ňom tieto slová:

„Testimonium hoc verumest.“

„Toto svedectvo je pravdivé.

Preto ich prísne karhaj, aby boli zdraví vo viere a nedbali na židovské bájky a na príkazy ľudí, ktorí sa odvracajú od pravdy.

Čistým je všetko čisté, ale poškvrneným a neveriacim nič nie je čisté; ešte aj ich zmýšľanie a svedomie sú poškvrnené. Vyznávajú, že poznajú Boha, ale skutkami ho popierajú: sú odporní, neposlušní, neschopní nijakého dobrého skutku.“ (List Titovi 1, 13-16.)

Vo svojom povstaleckom románe Svet na Trasovisku Jozef Cíger-Hronský, niekdajší doživotný správca Matice slovenskej, ktorého ľudská zloba, prízrak ruského komunizmu a strata slovenskej štátnej samostatnosti vyhnali na jar v roku 1945 do exilu, aby o 15 rokov neskôr zložil svoje kosti v ďalekej Argentíne, napísal myšlienku „Dejiny sa dajú prekrúcať, ale samy nesfalšujú sa nikdy“.

Celoživotné dielo profesora Milana S. Ďuricu to potvrdzuje a národ slovenský mu je vďačný za jeho život obetovaný „za Boha, za národ, za samostatný slovenský štát“.

Pán profesor, my Vaši priatelia, spolupracovníci, žiaci, ctitelia a obdivovatelia len spomíname, národ, národ slovenský, Vám však ďakuje.

JOZEF M. RYDLO

Život dlhý deväťdesiat päť rokov je vzácny, nevšedný Boží dar. Je to jubileum, ktorého sa dožije málokto. Vy, dôstojný a ctený pán profesor, môj vzácny priateľ, patríte medzi tých, ktorí riadne prekročili roky, o ktorých hovorí žalmista: „Vek nášho žitia je sedemdesiat rokov a ak sme pri sile, osemdesiat. (Ž 90, 10). Je to veľká Božia milosť a vzácny dar

Má tu česť Vás osobne poznať od roku 1985. Po mojom príchode do Ríma v roku som sa s Vaším menom stretol po prvýkrát v slovenskej tlači, ktorá vychádzala v zahraničí. Boli to nielen Slovenské hlasy z Ríma, ale aj Jednota, Kanadský Slovák, Slovak Studies, či Slowakei, aby som spomenul len tie najznámejšie, ktoré sme v zahraničí mali. V tom čase v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda Ríme pracoval Dr. Jozef Rydlo, najlepší znalec Vášho diela, ktorý bol jeden z Vašich študentov na Padovskej univerzite. A druhý, jeho kolega, Dr. Ján Hnilica, brat biskupa Pavla, k nim patril tiež. Bol to práve on, ktorý mi sprostredkoval prvé stretnutie s Vami v Padove.

To sú momenty v živote, na ktoré sa nedá zabudnúť. Poznať profesora Milana Ďuricu nielen ako vedca, historika, spisovateľa a publicistu, ale aj osobne ako kňaza a človeka, bolo a je pre mňa veľkou cťou a povzbudením. Povzbudením, že netreba sa báť, a že za svojim vypovedaným či napísaným slovom si človek musí stáť.

Naše kontakty a priateľstvo pokračovalo aj po Novembri 1989. Spolu sme boli aj námestí v historickej noci 1. januára 1993 i potom cez deň na slávnostnej svätej omši v Dóme sv. Martina v Bratislave, ktorej hlavným celebrantom bol J . E. Ján Sokol, arcibiskup-metropolita Slovenska.

O pár rokov (1996 – 1999) som pracoval v Slovenskej televízii. Bolo to v čase, keď vrcholila kampaň proti Vašej knihe Dejiny Slovenska a Slovákov, kde sa proti Vám postavila celá „armáda“ postkomunistických historikov združených v Slovenskej akadémii vied. A pritom v tejto knihe išlo a ide len o stručný prehľad slovenských dejín z národného, slovenského hľadiska, kde okrem bežných známych udalostí sú zaznamenané hlavne tie, ktoré boli zamlčované alebo ktoré boli predstavované v úplne falošnom ideologickom svetle. Tí, ktorí Vás najviac kritizovali a kritizujú, s veľkou pravdepodobnosťou nikdy od Vás nič nečítali, lebo ak by si dali tú námahu, zistili by, že Vy, pán profesor, predstavujete verejnosti historické dokumenty v ich súvislostiach, a nie vlastné názory. Vtedy, písal sa rok 1998, sa nám podarilo pripraviť dokument, kde veci okolo tejto kauzy boli jasne vysvetlené. Zlaté časy plurality v médiách publikovaných v našej slovenčine.

Milý pán profesor, vzácny jubilant!

Naše stretnutia trvajú podnes a sú vždy pre mňa povzbudením, že Božie talenty (Mt 14, 25 – 30), ktoré sme dostali, v nijakom prípade nesmieme zakopať.

AD MULTOS ANNOS!

JÁN KOŠIAR

Do pádu komunistického režimu a obnovenia slovenskej štátnej samostatnosti sa veľkou mierou zapojili aj zahraniční Slováci. Nemožno opomenúť osobnosti ako kardinál Jozef Tomko, biskup Dominik Hrušovský, salezián Anton Hlinka, Imrich Kružliak, Jozef Šramek, Jozef A. Mikuš, František Vnuk, Marián Šťastný, i ďalší. Medzi prvými bol aj náš jubilant, kňaz – salezián, univerzitný profesor teológie a historických vied na Pápežskej saleziánskej univerzite v Turíne a neskôr profesor dejín Východnej Európy na Univerzite v Padove, člen viacerých medzinárodných vedeckých inštitúcií, publicista a nositeľ mnohých vyznamenaní. Vymenovať všetky jeho zásluhy je úlohou životopiscu, a ja chcem poukázať iba na jeho zásluhy na začiatku zápasu o štátnu samostatnosť. Už pred národným pohybom v roku 1989 vydal publikácie týkajúce sa slovenských dejín napríklad „Slovenský národ a dielo svätého Metoda“ (1986), „Národná identita“ (1989), „Slovenský národ a jeho štátnosť“ (1989), ktoré vzbudili pozornosť. Po jeho príchode na Slovensko členovia Matice slovenskej, Štúrovej spoločnosti, Kresťanko-demokratického hnutia, Slovenskej národnej strany a občianskych združení sa na stretnutí 7. júna 1990 dohodli usporiadať Celonárodné spomienkové dni na Andreja Hlinku v Ružomberku 25. a 26. augusta. Ustanovil sa Prípravný výbor a v spolupráci s Mestským úradom v Ružomberku sa začali konkrétne práce, najmä na rekonštrukcii Mauzólea. Súčasťou osláv bol aj Historický seminár, na ktorý mi prisľúbil prednášku aj profesor Ďurica, na tému Andrej Hlinka v rokoch 1918-1938. Seminár sa uskutočnil 25. augusta v Kultúrnom dome, ktorý bol poslucháčmi plne zaplnený a pre veľký záujem sa muselo ozvučiť aj vonkajšie priestranstvo. Zvlášť profesorove vystúpenie bolo prijaté veľkým aplauzom, lebo Hlinkov 20 ročný zápas o autonómiu nazval pravým menom, nie separatizmom, tobôž nie fašizmom, ale právom každého národa na zvrchovanosť a samostatnosť. Citoval Hlinkové výroky, ktorými upozorňoval na škodlivú politiku Prahy a aj odpoveď novinárovi, ktorý sa ho opýtal, či Slováci chcú samostatnosť protiotázkou: „Ktorý národ na svete nechce samostatnosť?“ Pod týmto dojmom sa konala v nedeľu po svätej omši aj manifestácia, ktorú prenášala Slovenská televízia, ktorej riaditeľom bol vlastenec Roman Kaliský. Účastníci manifestácie neboli zakríknutí, skandovali heslá „Dosť bolo Prahy“, „Samostatné Slovensko“ a podobné. Na záver bolo prečítané a schválené Memorandum v ktorom sa okrem iného aj žiadalo:

„Chceme v európskom spoločenstve vystupovať ako národ slobodný, svojbytný a rovnoprávny so všetkými európskymi národmi. Žiadame preto Slovenskú národnú radu a vládu Slovenskej republiky, aby urobili všetko pre to, aby naša Slovenská republika bola suverénnym štátnym útvarom.

Žiadame v ústave zakotviť sebaurčovacie právo slovenského národa.

Chceme, aby sme my i celý svet poznali pravdivé dejiny nášho národa, o ktorých sa za posledných vyše štyridsať rokov popísalo veľa lží a polopravd. Trváme na pravdivom spracovaní našich dejín. V týchto dejinách ma aj Andrej Hlinka čestné miesto.“

Keď bilancujeme môžeme konštatovať, že podstatná časť želaní sa splnila, ale mnohé ešte pokrivkávajú. Je smutné, že politická strana KDH, do ktorej sa vkladali veľké nádeje, zlyhala a jej poslanci dokonca nezahlasovali ani za zvrchovanosť a ani za Ústavu SR. Ubudlo aj z našej suverenity, lebo Európska únia sa neuberá v duchu jej zakladateľov ako spoločenstvo národných štátov, ale skôr ako unitárny štát. Na to poukazuje aj náš jubilant.

Profesor Ďurica sa v ďalších rokoch venoval písaniu a vydávaniu slovenských dejín a významných osobností. Najväčší úspech dosiahla kniha „Dejiny Slovenska a Slovákov, ktorá vyšla v piatich vydaniach. Rôčky pribúdali a keď sa profesor rozhodol odísť do dôchodku, rozhodol sa prísť trvalo na Slovensko. Prednášal cirkevnú históriu na RK CM bohosloveckej fakulte a ďalej pokračoval v písaní a publikovaní.

(Pokračovanie na 10. strane)

Wiliam Schiffer

Umelec so životným optimizmom vytváral mosty z medailí

Nar. 26. 8. 1920 vo Zvončíne (pri Trnave), zomrel 7. 8. 2007 v Trnave

Významný a uznávaný slovenský a francúzsky sochár, maliar a medailér žil a tvoril vyše polstoročie v Meste nad Seinou v Paríži, ktorý nazýval „moja snúbenica“. Jeho krátke umelecké pôsobenie v rokoch 1939-1945 sa viaže na SND v Bratislave, ale najmä Slovenské ľudové divadlo v Nitre, kde pôsobil ako spevák a herec vo vyše dvoch desiatkach inscenácií. Ešte v roku 1945 po dramatickej ceste povojnovou Európou sa pod ochranu Červeného kríža dostal až do Paríža. Bez znalosti jazyka a spoločenských kontaktov sa zahryzol do svojho osudu a absolvoval lingvistické kurzy. Mal pred sebou víziu zostať v meste svetového kumštu a najmä presadiť sa v tomto nesmierne zložitom svete a získať náležité uznanie. Asi bol predurčený osudom a do jeho života zasiahol „anjel strážny“ – madame Maruška Kokoschková, lingvistka a knihovedkyňa, ktorá mu významnou mierou dopomohla k spoločenskému ukotveniu (od roku 1950 bola jeho manželkou). Treba spomenúť, že bola neterou svetoznámeho umelca Oskara Kokoschku. Jej rodina bola váženou spoločenskou kategóriou, ktorá v období francúzskeho odboja sa postavila proti nemeckej okupácii. Vari treba spomenúť aj jej odbornú kvalifikáciu, keď až do roku 1939 pôsobila v administratíve česko – slovenskej ambasády v Paríži, ktorú viedol významný diplomat Štefan Osuský.

Ako to v živote každého človeka býva - akoby zásah zhora - sa na jednom spoločenskom stretnutí na počesť v tom čase najpopulárnejšej francúzskej celebrity Géralda Philipa uskutočnil krátky rozhovor a slávny herec sa Shiffera spýtal.. “čo si a čo si robil u Vás...“ On skromne odpovedal „robil som v divadle spevoherca“. Philipe mu rázne povedal „Tak to u nás robiť nemôžeš... totiž ten „cudzí akcent“ ti Francúzi nikdy neprepáčia... no môžeš robiť aj kreatívneho výtvarného umelca“

Už onedlho, snáď aj na základe tohto rozhovoru, bol William Schiffer prijatý na chýrnu École National de Beaux Arts, kde v roku 1952 získal uznávaný diplom, ktorý mu otvoril vstupnú bránu do slobodného sveta umenia. Zakrátko sa mu podarilo získať nový ateliér na Rue de Lepic na lukratívnom Monmartri. Tu vznili jeho prvé maliarske diela, prvé plastiky či grafiky ako aj prvé návrhy na diorámy. V roku 1958 zavŕšil prvú etapu tvorby samostatnou výstavou, ktorá vzbudila širšiu publicitu.

Zlomovou etapou v jeho živote bola aj opakovaná cesta do USA. V roku 1960 a 1963 absolvoval významný pobyt a umeleckú stáž v tvorivom prostredí ateliérov profesora Ivana Meštroviča v South Bend v štáte Indiana. Povráva sa, že práve Meštrovič bol jedným z uznávaných Rodinových žiakov. Obohatený pobytom sa rozhodol začať ďalšiu etapu svojho života a po návrate do Paríža premiestňuje svoj ateliér a zriadil si ho na Sguare Théophile Gautier, kde tvoril až do roku 1991. Spoločenského uznania sa mu dostalo v roku 1967, kedy získal významné ocenenie Grand Prix sculpteur de President de la republique Francais. O rok neskôr sa stal držiteľom prestížneho uznania udelením pocty Chévalier du merité national Francais – rytierom s právom nosiť trikolóru. Pri tejto príležitosti jeho manželka dostala štátnu poctu ako uznanie jej zásluh v oblasti humanitnej pomoci počas 2. sv. vojny.

Ak sa dá povedať o osudových stretnutiach v našich životoch, tak pre Schiffera bolo zoznámenie a neskôr priateľstvo s výraznou osobnosťou francúzskej kultúry a umenia monsierom Pierrom Dehaye, ktorý zastával post riaditeľa parížskej mincovne Monnaies et Médailles. Ten ho pozval na návštevu ich zbierok a očakával uznanie, ale Schiffer povedal: „máte unikátnu a vzácnu zbierku....ale nemáte tu žiadne osobnosti zo slovanského sveta“. Riaditeľ zareagoval priamo a dal Schifferovi priamu objednávku s dovetkom: „ je to vo vašich rukách a očakávam prvé návrhy“...

A tak sa so všestranného umelca stal špecializovaný medailér s osobitným akcentom na portrétne medaile. Už o niekoľko mesiacov prišli prvé návrhy a čoskoro sa na trhu zjavili aj prvé jeho razené francúzske medaily. Z uznávaných medailí, ktoré brázdili svetové výstavy a medailérske burzy treba spomenúť portrétne a žánrové medaile: Milan Rastislav Štefánik, Antonín Dvořák, Bedřich Smetana,J. A. Komenský, Alexander Moyzes, Eugen Suchoň, Ján Cikker, Ján Koniarek, Leoš Janáček, Boris Pasternak, Alexander Solženicyn, Generál de Gaulle, Ondrej Nepela, Šándor Petofi, Taras Buľba, Pražský Golem, Ecce homo, Biblia, L´ exodus, Le Poéte (Miroslav Válek) a iné, ktoré majú viaceré vydania. Za tieto kolekcie získal autor ocenie Médaille de Vermeille „Art-Scienes-Lettres“ a v roku 1975 Médaille de la Ville de Paris. Vyvrcholením tejto etapy jeho tvorby bol rok 1980, kedy sa konala pamätná kolektívna výstava špičkových medailérov: „Francúzska medaila“ v Prahe a v Bratislave. Následne sa umelec predstavil prvý raz aj v jeho rodnej Trnave, kde mu Galéria Jána Koniarka pripravila dôstojnú prezentáciu v zrkadlovej sále trnavského divadla.

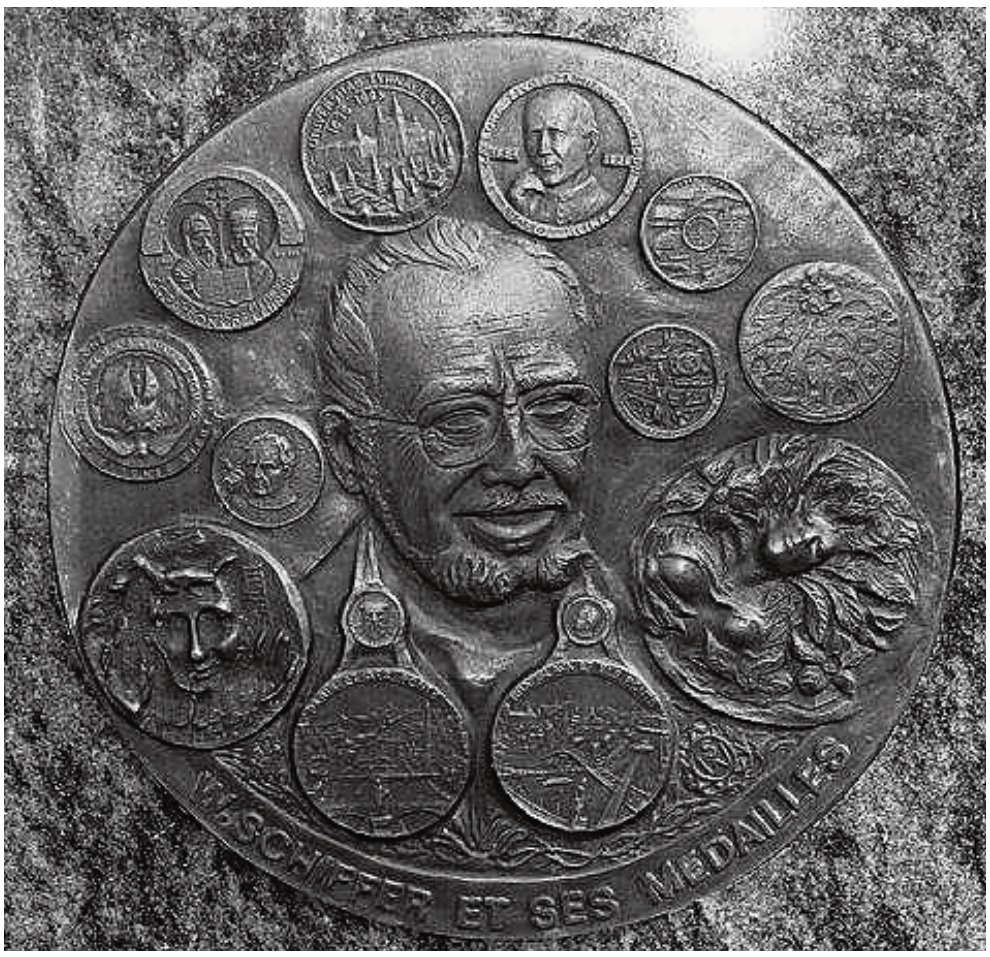

V tejto súvislosti je nevyhnutné spomenúť osobné priateľstvo Williama Schiffera so slovenským ministrom kultúry Miroslavom Válkom. Pri častých i neoficiálnych návštevách Paríža minister vždy spojil povinnosti s neformálnou návštevou jeho ateliéru a samozrejme degustáciou špičkovej francúzskej odrody vína v ich tradičnom bistre. Počas týchto stretnutí obaja podnietili záujem o vzájomnú výmenu umelcov a umenia medzi oboma štátmi. A skutočne aj osobnou zainteresovanosťou Williama Schiffera sa v jeho ateliéri často objavili ľudia, ktorí z Čiech, či Slovenska prechádzali Parížom a potrebovali pomoc (strata dokladov), či pomoc pri ukotvení v Paríži a získaní právnej a inej pomoci. Keď sa v telefóne ozval hlas v češtine, prevzala ho pani Maruška, ktorá ako polyglotka vedela šesť jazykov, medzi nimi aj český - keď hlas hovoril po slovensky, odovzdala mu telefón s poznámkou „vybavuj, to sú tvoji...“ A tak sa ateliér Schifferovcov v Paríži premenil na akési vhodné prostredie, kde sa často v prítomnosti kompetentných osobností uzatvárali ponuky, dohody a najmä vízie o spoznávaní a prezentácie francúzskej kultúry v Česku i Slovensku. A naopak, najmä slovenskí autori sa prekladali do francúzštiny. Samotný minister kultúry Miroslav Válek ovládal zdatne francúzštinu a na základe licenčných dohôd sa zrodili aj jeho skvelé preklady a prebásnenia nielen francúzskych klasikov, ale aj moderny. Aj napriek dobe normalizácie sa u nás premietali hitové francúzske filmy, vydávali sa umelecké knihy a katalógy, nové šansóny, ale najmä svet poézie sa stal intelektuálnou osciláciou medzi študentmi.

Po tom, ako sa zverejnila správa, že Schiffer získal v roku 1982 významné ocenenie Prix salon d´Artistes Francais sa aj na Slovensku zvýšil záujem o jeho kumšt, najmä kvalitné portrétne medaily. V Štátnej mincovni v Kremnci je založený osobitný katalóg razených medailí s jeho autorskou signatútou. Zo štyroch desiatok položiek možno spomenúť tie ktoré získali širšie uznanie. Ján Koniarek (1982) – medaila k 100. Výročiu narodenia, Ján Hollý (1985) – medaila k 200. výročiu narodenia, Rok 1985: významná kolekcia 3 medailí k 350. výročiu založenia Trnavskej univerzity (1635-1777), Rok 1988: detto kolekcia 3 medailí k 750. výročiu udelenia privilégia Trnave. Portrétna medaila Petra Dvorského (1988), Rok 1989: Pocta svetovému humanistovi Jánovi Sambucusovi, Rok 1990: Dvojportrét Ján Pavol II / kardinál Jozef Tomko. V nasledujúcich rokoch vznikli vyhľadávane medaile Andreja Hlinku (1990), Štefan Boleslav Roman (1990) Juraj Fándly (1990), Milan Rastislav Štefánik (1991). Mimoriadne svetové uznanie vzbudila emisia portrétnej medaile zázračného rabína Chatama Sofera (1996), Pamätná medaila Univerzity Komenského v Bratislave (1998). V tom istom roku vznikla bilaterálna medaila MOSTY (averz bratislavské mosty, reverz parížske mosty), ktorá bola významnou devízou slovenských a francúzskych diplomatov. Svetovú pozornosť získala honosná medaila americko-slovenského kozmonauta Cernana (2002), V roku 1993 v jeho ateliéri vznikla medaila na počesť generála Ota Smika.

Za mimoriadnych okolností „utajenia“ vznikla v roku 1988 dvojmedaila sv. Oľga, sv. Vladimír - s tématikou 1000 rokov prijatia kresťanstva na Rusi, ktorá bola vydaná mimo dosahu štátnej moci. Ku klenotom patrí aj medaila k 2500. výročiu Perzskej ríše, či medaila k 200. výročiu nezávislosti USA. Istý emotívny prvok nesie aj osobitná medaila s tematikou vstupu Slovenskej republiky do EÚ (2003). Zvláštnu plaketu v honosnej adjustácii vyhotovil umelec pre matku terajšej anglickej kráľovnej k 100. výročiu jej narodenia, ktorej prijatie osobným listom a vďakou prijala „kráľovná matka“. Medzi jeho najvýznamnejšie sochárske diela patrí súsošie Sv. Cyrila a Metóda v Ríme, ktoré bolo odhalené v rovnomennom ústave v roku 1988. Za mimoriadnu udalosť možno považovať aj vytvorenie bronzovej stély (2 x 1 m) venovanej pocte generála M. R. Štefánika, ktorú s poctami osadili v roku 1995 na rovnomennom námestíčku v Paríži.

V ateliéri umelca, ktorý si postavil po roku 1990 v Trnave boli vystavené umelecké diela a plakety (Priemer: 300 cm, bronz, alebo patinovaná sadra) desiatky portrétov, ktoré čakali na razbu. Medzi nimi treba spomenúť niektoré. T. G. Masaryk, Václav Havel, Karel Čapek, Ján Chryzostom Korec, Jacques Chirac, František Krištof Veselý, (Jozef Tiso ?), Michal Kováč, Rudolf Schuster, Ivan Gašparovič, Vladimír Mečiar, Ján Čarnogurský, Mikuláš Dzurinda, Gérard Philipe, Matka Tereza, Milan Rúfus, Viliam Turčány, Imre Madách, Paul Newmann, Claudia Schiffer, Lasica/Satinský. Wiliam Schiffer vytvoril aj dve plakty šéfredaktora Kultúry, básnika Teodora Križku, jednu v patinovanej sadre, druhú v bronze. V tejto súvislosti sa podľa rodinnej evidencie registruje, že umelec vytvoril vyše tísíc (portrétnych a tematických) medailí, z ktorých bola sotva polovica realizovaná v striebre, bronze, väčšina zostala v patinovanej sadre. Časť jeho tvorby bola bezplatne venovaná štátu, dnes sa nachádza v expozícii Západoslovenského múzea v Trnave.

Ak by sme chceli charakterizovať všestrannú osobnosť Williama Schiffera, tak možno jednoznačne povedať, že bol skutočným „Chévalier“ – rytierom, najmä v osobnom živote, Jeho „kurzom“ prešli takmer všetci nastupujúci diplomati, ktorých otcovsky zaúčal, aké sú reálie života v Paríži, alebo naopak v Bratislave. Osobne sa poznal takmer so všetkými povojnovými hlavami štátov, od ktorých má ocenenia. Stal sa čestným občanom a občanom storočia mesta Trnavy, je čestný občan Trnavského samosprávneho kraja. V roku 2003 mu Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave udelila čestný doktorát Dr.s.c. Dňa 31. Augusta 2007 mu prezident SR udelil štátne vyznamenanie RAD Ľudovíta Štúra III. Triedy – in memoriam.

Dnes desiatky jeho blízkych spomínajú na jeho šarm a osobitný humor. Žil pohodovým životom a jeho mottom vždy bolo: Neberme život príliš vážne, aj tak z neho nevyviazneme živí“. V roku 2020 si pripomenieme 100. výročie nedožitých narodenín tohto výnimočného človeka, ktorý vedel ľudí spájať, bez rozdielu ich národností, či politickej orientácii. Pri tejto príležitosti s pohárom „beaujolais“ si naňho spomenieme – ako vravel „boželej“.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. William Schiffer: ..Le graphologue l´avait bien dit /mémoires sans fin d´une vie d´ártiste , Paris 1992 (Membre de l´Institut de France)

2. William Schiffer: Tak sa to stalo, nič som nepridal, Vydavateľstvo Obzor 1989

3. Peter Horváth/Zdenko Šimko : Mosty z medailí, Vydavateľstvo TIRNA, 2007

4. William Schiffer: Spomínanie bez konca, Literárne a informačné centrum Bratislava, 1999

5. Pierre Dehaye: Médailles de William Schiffer, 1978

6.Bulletin William Schiffer: Medaily, portrétne plakety, vitrážne plastiky, skulptúry,

Art protisy, diorámy, monotypy, tapisérie, olejomaľby, akvarely. Vydavateľstvo KON-PRESS 2006

7. Súkromný archív Petra Horvátha

PETER HORVÁTH

Snímka hore: Autoportrét Wiliama Schiffera z náhrobku v Trnave.

Snímka dole: Autor článku Peter Horváth s manželkou pri umelcovom hrobe

Vladyka Milan Šášik povolaný do večnosti

Uprostred leta nás zastihla správa o náhlom odchode do večnosti preosv. vladyku Milana Šášika CM, mukačevského eparchiálneho biskupa. Všemohúci Boh si ho povolal 14. júla 2020 v Užhorode vo veku 67 rokov. S úctou a modlitbou si na neho spomíname a pri tejto príležitosti prinášame krátky životopisný medailón.

Milan Šášik sa narodil 17. septembra 1952 v obci Lehota neďaleko Nitry. Počas teologických štúdií na CMBF v Bratislave tajne vstúpil do rehole lazaristov (Congregatio Missionis). Už v kňazskom seminári sa živo zaujímal o spoznanie byzantského obradu v nádeji, že raz pôjde pastoračne pôsobiť do bývalého Sovietskeho zväzu. Kňazskú vysviacku v latinskom obrade prijal 6. júna 1976 v Bratislave. Pôsobil vo viacerých farnostiach – ako kaplán v Leopoldove, Preseľanoch a v Stupave; ako administrátor v Banskej Belej, Antole, Vysokej pri Banskej Štiavnici, a tiež ako farár v Jacovciach. Po komplexnom osvojení si východného obradu získal od Apoštolskej stolice biritualizmus, aby mohol sláviť liturgiu v obidvoch obradoch. V reholi zastával viacero služieb: bol magistrom novicov, provinciálnym asistentom a riaditeľom študentátu.

Po Nežnej revolúcii (1989) absolvoval vyššie štúdiá v Ríme, kde na Pápežskom (karmelitánskom) inštitúte Teresianum obhájil licenciát teológie. Následne od roku 1992 začal pracovať na Apoštolskej nunciatúre v Kyjeve na Ukrajine, kde pôsobil šesť rokov. Okrem administratívnej práce často cez víkendy cestoval mnoho kilometrov, aby vypomáhal v pastorácii tam, kde bol nedostatok kňazov. Neskôr pôsobil ako farár v Perečíne na Zakarpatsku, v spoločenstve, ktoré viedli lazaristi.

Pápež Ján Pavol II. ho 12. novembra 2002 vymenoval za apoštolského administrátora ad nutum Sanctae Sedis (teda dočasného) Mukačevskej gréckokatolíckej eparchie a za titulárneho biskupa bononského. Biskupskú konsekráciu prijal v Ríme, na sviatok Zjavenia Pána, 6. januára 2003, spolu s Mons. Jánom Babjakom, a to z rúk pápeža Jána Pavla II. v Bazilike sv. Petra v Ríme.Za biskupské heslo si vybral biblický citát „Poslal ma ohlasovať evanjelium chudobným“, čo naznačuje poslanie rehole vincentínov, ktorej bol členom a ktorá sa stará o trpiacich a biednych. Dnes možno povedať, že ho vo svojom tvorivom živote naplnil do bodky.

Mukačevská eparchia je z historického hľadiska matkou gréckokatolíckych eparchií v stredoeurópskom regióne. Roku 1775 bolo biskupské sídlo preložené z Mukačeva do Užhorodu, čo bolo potvrdené Svätou stolicou 24. júla 1817. Názov Mukačevská eparchia sa zachoval doposiaľ.Ako nový biskup sa s entuziazmom pustil do obnovy cirkevného života v ťažkých pomeroch materiálneho nedostatku a duchovných dôsledkov dlhoročnej násilnej ateizácie. V nasledujúcich rokoch sa mu podarilo konsolidovať pomery v Mukačevskej eparchii, vytvoriť fungujúce riadiace štruktúry, zakladať nové farnosti a vybudovať veľký počet chrámov a kaplniek pre gréckokatolícke farnosti. Počas jeho biskupského pôsobenia ich bolo vystavaných vyše 250. Vďaka Bohu, že skrze početné kňazské povolania mohol vladyka Milan bez prieťahov poslať svojich kňazov do obnovených farností, ale aj za hranice vlastnej eparchie. Dňa 17. marca 2010 bol vymenovaný pápežom Benediktom XVI. za eparchiálneho mukačevskéhobiskupa. Pre lepšie zvládnutie riadiacej a pastoračnej správy rozsiahleho územia eparchie bol v januári 2013 vysvätený ako pomocný mukačevský biskup vladyka Nil J. Luščak OFM.

Popri svojej bohatej aktivite na Zakarpatsku si nebohý vladyka Milan našiel čas aj na mnohé návštevy rodného Slovenska, kde udržiaval styky s biskupmi, rehoľníkmi i veriacimi. Videli sme ho pri odpustových sláveniach v michalovskej Bazilike minor otcov redemptoristov, košickej i prešovskej gréckokatolíckej katedrále, ale aj v Nitre, Bratislave a na iných miestach. Na druhej strane s vďakou vítal akúkoľvek pomoc zo Slovenska, či už liturgickú, odbornú a najmä finančnú pri budovaní riadiacej štruktúry Mukačevskej eparchie a jej pomocných inštitúcií. Bol zakladajúcim členom Spolku sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach. S vďačnosti za každoročne knižné kalendáre darované po potreby Mukačevskej eparchie, podaroval predsedovi spolku DVD s dokumentom o bl. Teodorovi Romžovi s vlastnoručným podpisom. Svojoupokornou službou dobrého pastiera spojenou s vytrvalosťou v ťažkostiach sa natrvalo pozitívne zapísal do moderných dejín Gréckokatolíckej cirkvi a predovšetkým do sŕdc svojich kňazov a veriacich.Jeho telesné ostatky boli po pohrebných obradoch, ktoré viedol najosv. vladyka Ján Babjak, prešovský arcibiskup metropolita 20. júla 2020, uložené v krypte užhorodskej katedrály, kde očakávajú slávne vzkriesenie. Vďakou naplnení v tichu spomíname a modlime sa, aby ho Pán oslávil vo svojom kráľovstve.

Blažený pokoj a večná mu pamiatka!

MICHAL HOSPODÁR

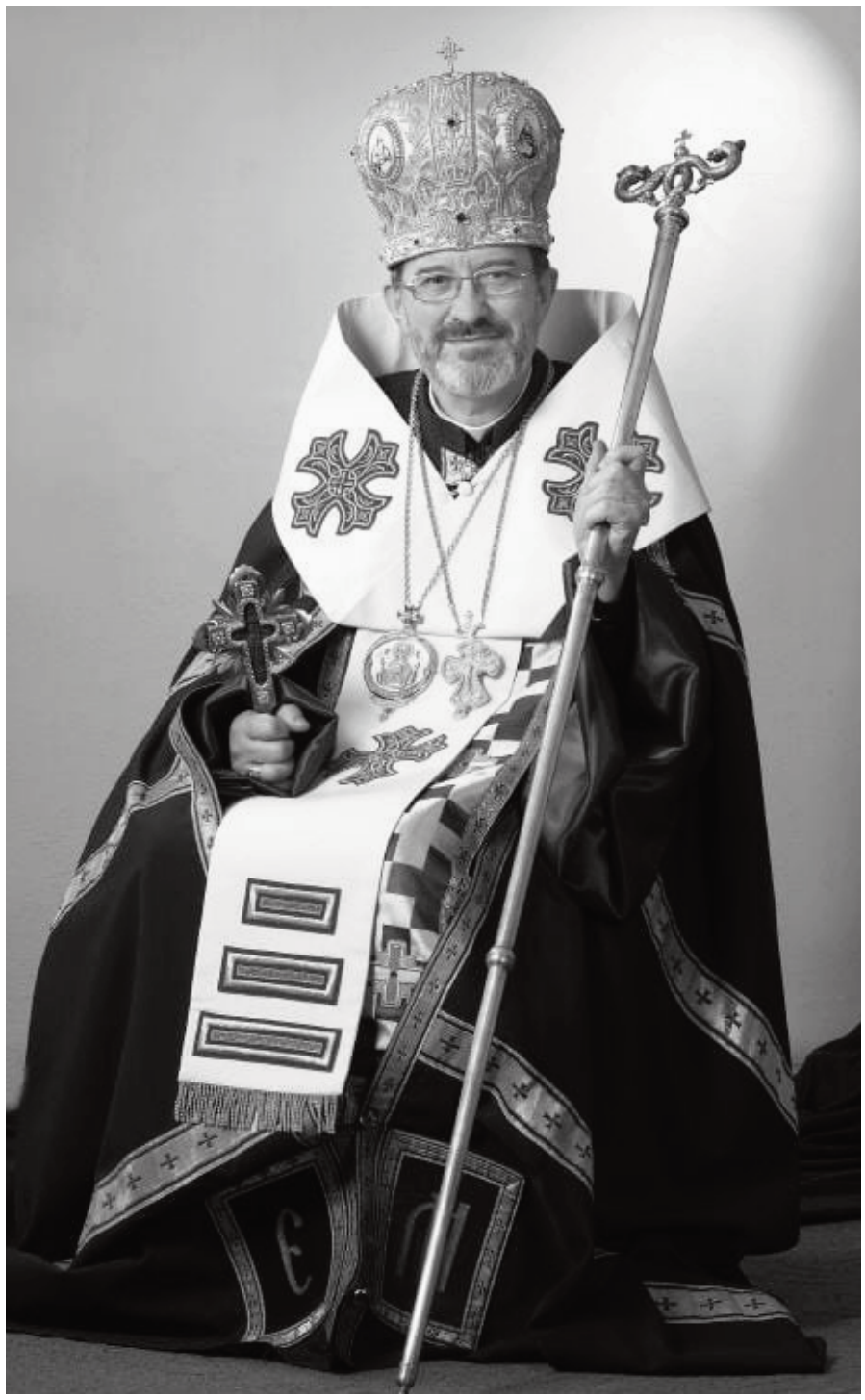

Zo skicára Andreja Mišanka

Chvály a vďakyvzdania

(Pokračovanie zo 7. strany)

Založil Ústav dejín kresťanstva a obklopil sa viacerými osobnosťami, s ktorými diskutoval o aktuálnom dianí doma a vo svete. Patrím medzi jeho priateľov, ktorí ho stále navštevujú. Máme napokon spoločné spomienky na mladosť, nakoľko sme obaja absolventmi Rímskokatolíckeho biskupského slovenského gymnázia v Trnave, po roku 1945 Štátneho gymnázia, a istý čas sme bývali pod jednou strechou u Saleziánov. Pri návšteve 8. apríla 2020 som si dovolil ho požiadať o odka národu, ktorý mi napísal. Znie:

ODKAZ NÁRODU

"Ako členovia slovenského národa všetci máme povinnosť prispieť k zachovaniu jeho historických hodnôt a odkazov." 8. 4. 2020

Profesor Milan S. Ďurica sa veľkou mierou zaslúžil o pravdivé dejiny nášho národa a obnovenie štátnej samostatnosti. 13. augusta si pripomíname jeho životné jubileum, ku ktorému sa pripájam i ja so žičením dobrého zdravia a Božieho požehnania do ďalších rokov. A ako zvykneme: Živio!

STANISLAV MÁJEK

O profesorovi M. S. Ďuricovi som za komunizmu veľa počul aj v našich ustráchaných komunistických pomeroch. Veľhlas jeho osobnosti a jeho historickej tvorby nebolo možné ani v našom socialistickom lágri umlčať. Lenže "Lepšie raz vidieť, ako stokrát počuť", hovorí slovenské príslovie.

Nemôžem si sťažovať, príležitosť sa mi naskytla hneď po Novembri 1989, keď som vyhral konkurz na riaditeľa Univerzitnej knižnice v Bratislave a bolo treba vycestovať do Slovenského ústavu Sv. Cyrila a Sv. Metoda v Ríme dohodnúť odvoz slovacikálnej exilovej literatúry z produkcie ústavu do fondov Univerzitnej knižnice. Bola to pre mňa veľmi pamätná cesta, pretože som sa so svojou manželkou zviezol s bratmi Košiarovcami: ThLic. Jánom Košiarom a s jeho bratom Ing. Štefanom Košiarom, ináč Nitranom.

Bola to pre nás veľká česť, že sme sa mohli zoznamovať s Rímom s takým jeho znalcom, ako je Rev. Ján Košiar, ktorý tam vyštudoval. Lenže pointa je v tom, že cestou do Večného mesta sme sa zastavili v Padove a navštívili sme prof. Milana S. Ďuricu a mohli sme ho prvýkrát uvidieť a komunikovať s touto vzácnou osobnosťou s bohatým pohostením, ktoré nám dal vo svojej rezidencii pripraviť a tak od tohoto pamätného letného dňa roku 1993 začala sa rozvíjať naša spolupráca. Už o dva roky Univerzitná knižnica v Bratislave sa podieľala na vydaní mnohojazyčnej jubilejnej publikácie na počasť profesora M. S. Ďuricu, ktorá vyšla pod názvom Studi in Onore di Milan S. Ďurica (Rím – Bratislava: Slovenský ústav – Univer-zitná knižnica v Bratislave, 1995).

Veľmi si vážim ochotu prof. M. S. Ďuricu poskytnúť mi interview v prelomových rokoch po páde komunizmu o poslaní historiografie zbavenej ideolo-gického nátlaku pre formovanie pravdivého obrazu dejín aj v krajinách, ktoré boli dlhodobo vystavené komunistickému ideologickému diktátu. [História ako veda versus účelové mýty : rozhovor s prof. Milanom S. Ďuricom / zhováral sa Emil Vontorčík - Kultúra . - Roč. 2, č. 25-26 (1999), s. 8-9.] V tých časoch zohrával časopis Kultúra nezastupiteľnú úlohu v otváraní nových a nových tém a diskusie k spoločenským javom, čo bolo predtým v česko-slovenských podmienkach takmer na pol stročia nemysliteľné.

6. Netreba obzvlášť zdôrazňovať, čo zamenalo pre nás všetkých, čo sme sa upísali slovenským dejinám v tej či onej podobe, monumentálne dielo "Dejiny Slovenska a Slovákov v časovej následnosti faktov dvoch tisícročí" z pera Milana S. Ďuricu, ktoré v roku 2013 vyšlo vo Vydavateľstve Lúč už v piatom doplnenom vydaní. Cítim sa preto veľmi poctený za vzácne slová, ktoré napísal a ktoré dovolil uverejniť na obal mojej poslednej knžky: "Bitka pri Viedni 1683. Stret civilizácií kresťanského kríža a moslimského polmesiaca."

Mám veľkú radosť z toho, že môžem pánu profesorovi zablahoželať k požehnanému životnému jubileu a poďakovať za všetko, čo pre mňa v živote urobil. Teším sa, že sa tohto pekného veku dožíva práve on, na ktorého kedysi naši čs. exponenti pripravili v Taliansku atentát. Ale sily zla nezmohli nič, lebo ho ho chránila ruka Pánova.

EMIL VONTORČÍK

Vážený pán profesor Milan S. Ďurica,

želám Vám pevné zdravie a veľa Božích milostí. Pri Vašom životnom jubileu, by som sa Vám chcel zo srdca poďakovať za Vašu dlhoročnú, plodnú spoluprácu s Maticou slovenskou, prostredníctvom ktorej ste nadväzovali kontakt so Slovenskom počas svojho exilového pôsobenia v Taliansku a po páde komunizmu za spoluprácu so Slovenským historickým ústavom Matice slovenskej a s časopisom Historický zborník. Historický odbor Matice slovenskej si vysoko váži Váš prínos do slovenskej vedy a kultúry.Všeobecnú úctu a uznanie si zaslúži Váš zápas o objektívnu interpretáciu slovenských dejín. Pri 75. výročí Vášho životného jubilea Historický odbor Matice slovenskej vysoko ocenilVaše celoživotné dielo v oblasti výskumu slovenských dejín a udelil Vám svoje najvyššie vyznamenanie – Cenu Daniela Rapanta. Ad multosfelicesqueannos!

JÁN BOBÁK

Univerzitný profesor Milan Stanislav Ďurica sa 13. augusta dožil úctyhodného veku 95 rokov. Narodil sa v Krivanoch ako prvý z jedenástich detí. Už ako gymnazista na biskupskom gymnáziu v Trnave písal verše a bol činný v literárnom spolku „Bernolák". Po maturite v lete 1947 ho predstavení ako nadpriemerne nadaného žiaka poslali pokračovať v štúdiách do Talianska. Po štúdiách filozofie, teológie, histórie a politických vied sa Ďurica stáva profesorom morálnej teológie v Abano Terme, neskoršie profesorom politických a ústavných dejín východnej Európy na univerzite v Padove. Na dvoch katedrách padovskej univerzity viedol vysokoškolskú mládež, kde odchoval veľa odborníkov a vedeckých pracovníkov. Nejeden z nich je aj autorom štúdií so slovenskou tematikou.

Ďuricova publikačná činnosť je nadpriemerná. Je autorom množstva odborných publikácií, jeho vedecké dielo je mnohostranné. Svetovej verejnosti neskreslene a pravdivo na základe svojich výskumov v početných európskych archívoch predstavoval dejiny Slovákov, ich minulosť a prítomnosť, či už vo svojich publikáciách alebo prednáškach, kolokviách alebo na konferenciách. Nekompromisne bojoval za samourčovacie právo Slovákov a za samostatnosť slovenského národa. Slovensko bolo vo svete neznáme, a keď tak bolo vnímané negatívne, o čo sa pričinili jeho nežičlivci. Ďurica našiel možnosť, ako to aspoň čiastočne napraviť. Publikoval o Slovensku, o jeho dejinách, tradíciách, kultúre a osobnostiach v cudzojazyčných náučných slovníkoch a encyklopédiách.

Založil Centro di Studi sull'Europa Orientale (Stredisko štúdií východnej Európy), kde vychádzal odborný časopis Il Mondo Slavo s cieľom organizovať a koordinovať vedecké výskumy o krajinách a národoch východnej Európy. Redaktorom tohto časopisu bol Ďurica a tak na jeho stránkach našli miesto aj príspevky o Slovensku. Ďuricovi patrí vďaka aj za to, že slovakistika sa v Talianku vníma ako samostatný odbor slavistiky.

Ďurica bol nielen vynikajúcim vysokoškolským pedagógom, ale aj organizátorom. Organizoval rôzne výstavy o Slovensku, či už výstavy diel slovenských maliarov, grafikov, medailérov a iných umeleckých odvetí, aby Talianom aspoň takto priblížil v tom čase vo svete neznáme Slovensko.

Milý pán profesor máme Vás a Vašich deväťdesiatpäť rokov skúseností úžasného človeka akým ste, sme úprimne radi a z tých Vašich skúseností a vedomostí budeme my mladší neustále čerpať. Deväťdesiatpäťka je vekom vyvolených a znamenie Božej priazne. K Vašim narodeninám prajem Vám všetko najlepšie, dobré zdravie, Božie požehnanie a radosť do ďalších rokov.

Srdečne DARINA VERGESOVÁ

Slováci boli vo svojich poldruha tisícročných dejinách pod nadvládami rôznych cudzích národov či politických mocí. Česká nadvláda v rámci československého štátu netrvala ani 70 rokov, no slovenskú dušu ovplyvnila najviac. Českej politike sa do nej totiž podarilo implantovať komplex mladšieho brata.

Dôsledky vidíme ešte aj dnes, takmer tridsať rokov po zániku Československa.

Neustále vyťahovanie všetkého „československého" nadobudlo už rozmer politickej nekrofílie.

Mladí študujú v Česku, politici blúznia o nadštandardných vzťahoch, zo slovenských médií znejú hlasy českých spravodajcov, hercov, české programy i stupídne česko-slovenské duety. Československo sa tlačí do športu, kultúry, umenia aj cirkvi. Skrátka všade.

Zámer je prehľadný. Slovákom treba vštepiť vedomie, že byť „česko-slovenským" je synonymom demokracie a modernosti, byť slovenským je čosi nemoderné, priam extrémizmus.

Osobitne úbohá a tragická je podriadenosť Čechom na poli historickej vedy. Je len málo historikov, ktorí hodnotia dejiny z pozícií suverénneho slovenského národa, a nekladú si otázku, „čo na to povedia Česi".

Jedným z nich profesor Milan S. Ďurica.

Ak by nenapísal ani jednu knihu, už týmto sa do análov slovenských dejín zapísal zlatými písmenami. Ukázal totiž smer pre slovenskú budúcnosť...

MARTIN LACKO

Dvadsiate storočie bolo storočím celosvetových vojnových konfliktov a následných geopolitických zmien, ktoré prinášali so sebou zánik stáročia trvajúcich štátnych útvarov a ich režimov, rozvoj demokracie spojený s modernizáciou, vznik nových totalitných ideológií a nastoľovanie totalitných systémov. Spolu so vznikom nových štátnych útvarovprechádzala Európa po roku 1918 zásadnými zmenamisociálnej, etnickej, či konfesionálnej štruktúry obyvateľstva, ktorá sa na európskom kontinente niekoľko storočí kontinuálne vyvíjala. Akcelerátorom týchto prelomových zmien boli najmä výsledky prvej a druhej svetovej vojny, ako aj dôsledky sociálno-politických revolúcii, ktoré od základu menili tvár Európy.

Dohody uzavreté v Teheráne a Jalte o povojnovom rozdelení Európy na sféry vplyvu medzi USA a ZSSR boli výsledkom kontroverzných procesov, ktorých základy položil versaillský systém. Po roku 1941 začali Washington a Moskva spoločne pracovať na plánoch nového rozdelenia Európy a sveta, ktorého cieľom bolo vyradiť Európu zo svetovej politiky. Hlavným cieľom a výsledkom druhej svetovej vojny totiž nebola porážka fašizmu, ako to tvrdila a tvrdí aj súčasná propaganda. Porážka nacistického Nemecka a jeho spojencov bola v politike Washingtonu a Moskvy len prostriedkom na dosiahnutie hlavného cieľa a to – nové, globálne prerozdelenie sfér vplyvu medzi USA a ZSSR. Predstavitelia USA si boli pritom vedomí, že vnútropolitický vývoj v štátoch začlenených do sovietskej sféry vplyvu bude smerovať k nastoleniu režimov sovietskeho typu, a to bez ohľadu na názor obyvateľstva.

Hneď po obsadení strednej a juhovýchodnej Európy Červenou armádou, za pomyselnou čiarou Štetín – Terst, sa smerom na východ začal proces násilnej sovietizácie, ktorý nielenže potláčal tradičnú demokraciu, ale zásadne menil charakter týchto štátov. Vnútropolitický vývoj v tzv. ľudovodemokratických štátoch bol poznamenaný naoktrojovanými zmenami politického a hospodárskeho systému, ako aj zmenami v oblasti kultúry. Vedúci predstavitelia komunistických strán sa na svoju misiu intenzívne pripravovali v Moskve ešte počas vojny. V prípade Česko-Slovenska išlo o skupinu funkcionárov KSČ vedenú Klementom Gottwaldom. Okrem kontroverznej spojeneckej zmluvy z decembra 1943, dohodnutou medzi E. Benešom a J. V. Stalinom, sa základným programom sovietizácie ľudovodemokratickej ČSR stal Košický vládny program, ktorého realizáciou si KSČ pripravila podmienky na úplné uchopenie politickej moci a nastolenie sovietskeho modelu socializmu. Na rozdiel od rokov 1917 – 1920 sovietsky režim nebol v povojnovej Európe nastoľovaný v ozbrojenom boji (s výnimkou Juhoslávie a Albánska), ale prostredníctvom komunistických strán, ktoré sa stali súčasťou vlád. Jednou zo základných podmienok pre vstup komunistov do vlády národného (ľudového) frontu bola bezpodmienečná požiadavka na obsadenie silových rezortov (najmä armáda a bezpečnosť), ktoré, pod dohľadom Moskvy, mali zohrať rozhodujúcu úlohu pri nastoľovaní diktatúry komunistickej strany.

Charakteristické pre povojnové ľudovodemokratické režimy bola absencia politickej opozície, respektíve jej marginalizácia a kriminalizácia. Pri absencii politickej opozície, jednou z významných inštitúcií, ktoré stáli v ceste k nastoleniu sovietskeho modelu socializmu, bola cirkev a to predovšetkým katolícka cirkev. Rozsah zásahov do života cirkví bol spočiatku determinovaný špecifickými podmienkami jednotlivých štátov a najmä cirkevnou politikou Moskvy, ktorá podporou pravoslávnej cirkvi sledovala po roku 1943 svoje vlastné veľmocenské záujmy. Bez ohľadu na túto skutočnosť, v inej situácii bola cirkev v ZSSR (Litva, Lotyšsko, Estónsko, Bielorusko, Ukrajina), v inej v Poľsku, Česko-Slovensku, Maďarskua v úplne inej v Juhoslávii a Albánsku.Vo všeobecnosti možno konštatovať, že ZSSR a v jeho sfére vplyvu bolov princípe iné postavenie pravoslávnej cirkvi, ktorá sa navonok tešila všeobecnej podpore sovietskeho štátu a iné bolo postavenie katolíckej cirkvi, alebo protestantských cirkví.

Komunisti sa netajili zámermi odstrániť zo spoločnosti náboženstvo a cirkev. Sovietsky režim považoval pravoslávnu cirkev za antisovietsku, nepriateľskú inštitúciu. Na základe iniciatívy Leva D.Trockého (Bronstein) došlo hneď po boľševickom prevrate k prenasledovaniu veriacich a predstaviteľov pravoslávnej cirkví, k rozbitiu jej cirkevných štruktúr, likvidácii kostolov, kláštorov a ku konfiškácii cirkevného majetku. V decembri 1917 bol zvolený za nového patriarchu moskovského a celej Rusi Tichon (V. I. Bellavin). Patriarcha Tichon bol v roku 1923 zbavený funkcie tzv. radou Živej cirkvi, založenou a kontrolovanou sovietskou tajnou službou a v roku 1925 zomrel v domácom väzení. Po rokoch teroru a prenasledovania sa Ruská pravoslávna cirkev dostala pod totálnu kontrolu NKVD, ktorá ju infiltrovala svojimi agentmi a spolupracovníkmi.

Na sklonku vojny sa začal meniť vzťah sovietskeho štátu k pravoslávnej cirkvi. Biskupom bol umožnený návrat z gulagov a z vyhnanstva na uprázdnené biskupské posty. Z gulagov a väzníc bola prepustená aj časť pravoslávnych kňazov a duchovných, ktorí boli lojálni voči sovietskemu režimu. V septembri 1943 Stalin prijal delegáciu biskupov pravoslávnej cirkvi, vedenú moskovským metropolitom Sergejom a sľuboval Ruskej pravoslávnej cirkvi všestrannú pomoc a podporu sovietskej vlády. Výsledkom rokovaní bolo, že sovietska vláda umožnila pravoslávnej cirkvi zvolať biskupský sobor na ktorom, takmer po dvadsiatich rokoch, bol za patriarchu celej Rusi zvolený moskovský metropolita Sergej I. (I. N. Stragorodskij). Zdecimovaná a do podzemia zahnaná Ruská pravoslávna cirkev sa v povojnových plánoch J. V. Stalina a NKVD mala stať významnýmsovietizačným faktoromnielen na obsadených územiach, či už pobaltských štátov, západného Bieloruska, západnej Ukrajiny, ale aj v štátoch sovietskej sféry vplyvu.

Riešenie cirkevnej otázky v ZSSR bolo z formálneho hľadiska v kompetencii sovietskej vlády, ale v skutočnosti bola táto otázka v kompetencii ministerstva Štátnej bezpečnosti na čele s gen. plk. NKVD Viktorom S. Abakumovom (1908 – 1954). Napríklad plány na likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi v ZSSR a v sovietskej sfére vplyvu sa rodili na pôde ministerstva Štátnej bezpečnosti.A ako posledná inštancia ich definitívne schvaľoval J. V. Stalin. Pri sovietskej vláde bola koncom roka 1943 vytvorená Rada pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi na čele s plk. NKVD Georgijom Grigorevičom Karpovom. Keďže väčšina európskych národov v sovietskej sfére vplyvu boli v Európe Slovania, Moskva sa usilovala využiť pre svoje veľmocenské záujmy aj všeslovanskú myšlienku. J. V. Stalin bol oficiálnou propagandou prezentovaný ako „vodca" slovanských národov. No, a podobná „vedúca úloha" bola v sovietskej propagande pripisovaná aj moskovskému patriarchovi, respektíve Ruskej pravoslávnej cirkvi, vo vzťahu k pravoslávnym cirkvám. Jedným z najväčších nepriateľov Moskvy v plánoch na ovládnutie obsadených

Aby všetci jedno boli

K 70. výročiu likvidácie Slovenskej gréckokatolíckej cirkvi (I. časť)

území bola katolícka cirkev a Vatikán, ktorých, s podporou liberálnych politických kruhov na Západe,označovali ako „nedemokratické, reakčné sily“ a tendenčne ich obviňovalizo „spolupráce s fašizmom“. V sovietskej propagande bola katolícka cirkev kriminalizovaná ako nepriateľská, protisovietska sila.

Konkrétne kroky, ako zabezpečiť Ruskej pravoslávnej cirkvi „vedúce postavenie“ medzi pravoslávnymi cirkvami vo východnej Európe a dostať ich pod jurisdikciu moskovského patriarchátu, sa v Rade Ruskej pravoslávnej cirkvi pripravovali už počas vojny. Súčasťou týchto aktivít bol aj stupňujúci boj najmä proti katolíckej cirkvi. Vatikán bol priamo obviňovaný, že v Litve, Bielorusku a na západnej Ukrajine organizuje prostredníctvom svojich agentov – katolíckych kňazov – ozbrojený boj proti sovietskemu režimu. Útoky Moskvy proti Vatikánu a katolíckej cirkvi sa vyhrotili aj v súvislosti s „riešením“ poľskej otázky na teheránskej konferencii a s odhalením katyňského masakru 25 000 poľských vojakov a dôstojníkov zavražďených v marci 1940 jednotkami NKVD. Katolícka a gréckokatolícka cirkev boli v správach NKVD hodnotené ako kontrarevolučné, protisovietske inštitúcie. Sovietska propaganda ich účelovo obviňovala z kolaborácie s nemeckými okupantmi. Katolícke a gréckokatolícke kostoly a kláštory, najmä na západnej Ukrajine, Bielorusku a Litve boli označované za zhromaždiská antisovietskych živlov, ktoré sa vo svojej protisovietskej činnosti spoliehajú na pomoc Veľkej Británie a USA.

Pre riešenie vzťahov štátu a cirkví bola začiatkom roka 1944 vytvorená pri sovietskej vláde Rada pre záležitosti náboženských kultov na čele s pplk. NKVD K. A. Zajcevom (čoskoro ho vo funkcii vymenil ďalší zamestnanec NKVD I. V. Poljanskij), v ktorej kompetencii bolo aj riešenie otázok katolíckej a gréckokatolíckej cirkvi v ZSSR. Rada pre náboženské kulty, rovnako ako aj Rada Ruskej pravoslávnej cirkvi, boli predovšetkým nástrojom NKVD na riešenie cirkevných otázok. Jednou z ich hlavných úloh bola pacifikácia obsadených území pri nastoľovaní sovietskeho režimu najmä na západnej Ukrajine, Bielorusku a v pobaltských štátoch. Pod dohľadom NKVD sa v Rade pre náboženské kulty pripravovali aj plány na likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi, ako súčasť plánov na celkové eliminovanie vplyvu katolíckej cirkvi a Vatikánu v ZSSR. Podľa hodnotenia orgánov NKVD vznik gréckokatolíckej cirkvi na západnej Ukrajine, Bielorusku a Litve bol výsledkom činnosti nenávidených jezuitov. Gréckokatolícka cirkev mala údajne plniť dve základné cirkevno-politické funkcie: umožniť duchovenstvu a poľskej šľachte ovládnuť Ukrajinu a umožniť Vatikánu rozšíriť vplyv katolicizmu na Východe.

Hlava gréckokatolíckej cirkvi na Ukrajine, ľvovský metropolita Andrej Šeptyckij (1865 – 1944), si po skúsenostiach z rokov 1939 – 1941 uvedomoval, aké nebezpečenstvo hrozí gréckokatolíckej cirkvi po obsadení západnej Ukrajiny Červenou armádou. Skúsenosti z okupácie západnej Ukrajiny Červenou armádou v rokoch 1939 – 1941 boli ešte príliš živé. V snahe uchrániť cirkev a veriacich pred hroziacimi represáliami a pragmaticky sa usiloval nájsť východisko v dohode s Moskvou. Vo svojom posolstve, adresovanom J. V. Stalinovi (10. októbra 1944), privítal spojenie západných častí Ukrajiny s veľkou Ukrajinou a tým aj zjednotenie ukrajinského národa v jednom štáte. Vyjadril pritom nádej, že pod vedením J. V. Stalina bude v ZSSR slobodný nielen ukrajinský národ, ale aj cirkev. Snahy metropolitu Šeptyckého o „zblíženie sa“ s Moskvou vyvolali ostré spory nielen v gréckokatolíckej cirkvi, ale i v ukrajinskej spoločnosti. Pred svojou smrťou vymenoval ťažko chorý metropolita Šeptyckij (zomrel 1. novembra 1944) za svojho nástupcu na poste hlavy Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi ľvovského biskupa JosipaSlipeho s tým, aby pokračoval v úsilí o dohodu s Moskvou.

Ukrajinská spoločnosť bola na sklonku vojny rozdelená na dva znepriatelené tábory. Väčšina obyvateľstva na západnej Ukrajine kládla aktívny odpor sovietskej moci. Podporovala Ukrajinskú povstaleckú armádu, ktorá, v zápase za štátnu samostatnosť Ukrajiny, so zbraňou v ruke bojovala proti nastoľovaniu sovietskeho režimu. V tejto mimoriadne zložitej situácii prvý tajomník ÚV KS(b) Ukrajiny a predseda ukrajinskej vlády Nikita S. Chruščov, v liste adresovanom J. V. Stalinovi (15. novembra 1944), pozitívne hodnotil ustanovenie J. Slipeho za hlavu Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi, ktorý pokračoval v snahách nebohého metropolitu Šeptyckého o dohodu s Moskvou. Problémom však bolo, ako priznával Chruščov, že arcibiskupSlipyj nezískal pre túto politiku podporu väčšiny gréckokatolíckeho duchovenstva a ani veriacich. Dôvodom boli predovšetkým metódy štátneho terorizmu pri nastoľovaní sovietskej moci na západnej Ukrajine, ktoré vyvolávali všeobecný odpor obyvateľstva. Moskva chcela využiť veľkú autoritu zosnulého metropolitu Andreja Šeptyckého, aby podávanú ruku arcibiskupa Slipeho využila na prehĺbenie vnútorných rozporov v gréckokatolíckej cirkvi a na elimináciu hnutia za štátnu samostatnosť Ukrajiny reprezentovaného Organizáciou ukrajinských nacionalistov a jej ozbrojenou zložkou – Ukrajinskou povstaleckou armádou (UPA).

Koncom decembra 1944 prišla do Moskvy delegácia predstaviteľov Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi, ktorú viedol Kliment Šeptyckij. Členmi delegácie boli Gavrilo Kosteľnik, Ivan Kotiva a German Budzinskij. Delegácia bola oficiálne prijatá v Rade pre záležitosti náboženských kultov pri vláde ZSSR. Členovia delegácie odovzdali predsedovi Rady pre záležitosti náboženských kultov, I. V. Poljanskému, listy od zosnulého metropolitu Šeptyckého a úradujúceho metropolitu Slipeho, adresované J. V. Stalinovi. Delegácia oboznámila členov Rady s vyhlásením metropolitu Slipeho Duchovenstvu a verným (23. novembra 1944) v ktorom verejne vyzval Ukrajinskú povstaleckú armádu (banderovci), aby zanechala ozbrojený boj a „vrátila sa z nesprávnej cesty“.

Predmetom rokovania sa stali aktuálne cirkevno-právne otázky, najmä vo vzťahu k legislatíve ZSSR. Členovia delegácie boli viackrát ubezpečení, že v ZSSR je úplná náboženská sloboda. Ukrajinská gréckokatolícka cirkev vraj môže slobodne vykonávať svoje obrady a štát vôbec nebude zasahovať do jej vnútorných vecí. Od predsedu Poljanského dostali prísľub, že Rada je pripravená pomôcť gréckokatolíckej cirkvi aj pri výstavbe nových kostolov na západnej Ukrajine. Pritom NKVD už dávno mala pripravené plány na likvidáciu Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi. Na záver rokovania dostali členovia delegácie prísľub, že na všetky otázky, ktoré vo svojom liste nastolil metropolita Slipyj, dostanú vyčerpávajúcu odpoveď v Rade pre náboženské kulty, ktorej riadnym členom sa stane aj zástupca Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi.

Štátny terorizmus, sprevádzajúci najmä násilnú kolektivizáciu, ako aj snahy o likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi, stali sa na západnej Ukrajine hlavnou príčinou rozmachu masového hnutia odporu proti sovietskemu režimu. Uplatňovanie princípu kolektívnej viny, vyháňanie obyvateľstva z obcí v rámci takzvanej výmeny obyvateľstva s Poľskom, hromadné zatýkanie obyvateľstva a deportácie do pracovných táborov vyvolali nebývalý nárast počtu jednotiek Ukrajinskej povstaleckej armády pod vedením Romana J. Šuchevyča (padol v boji v roku 1950). V radoch Ukrajinskej povstaleckej armády bojovalo 35 000 – 40 000 odporcov sovietskeho režimu. Posledné, izolované skupinyUPA zvádzali na západnej Ukrajine lokálne boje so sovietskou mocou až do polovice 50. rokov minulého storočia. Podobná situácia bola aj Bielorusku, v pobaltských republikách, na Povolží, ako aj na Kaukaze.

Moskva a Kyjev považovali Ukrajinskú gréckokatolícku cirkev za jednu z hlavných prekážok pri nastoľovaní a stabilizácii sovietskej moci na západnej Ukrajine. Začiatkom roka 1945 vrcholila na Ukrajine oficiálna kampaň proti gréckokatolíckej cirkvi a Vatikánu. Ťaženie proti gréckokatolíckej cirkvi bolo v propagande zdôvodňované podporou, ktorú gréckokatolícki veriaci a časť duchovenstva poskytovali Ukrajinskej povstaleckej armáde. Moskva a Kyjev sa rozhodli využiť občiansku vojnu najmä na západnej Ukrajine, v Bielorusku a Litve na zdôvodnenie represívnych zásahov nielen proti civilnému obyvateľstvu, ale aj protigréckokatolíckej a rímskokatolíckej cirkvi. Z doposiaľ dostupných archívnych materiálov vyplýva, že vôbec prvý plán na likvidáciu Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi bol orgánmi NKVD vypracovaný už v rokoch 1940 – 1941 a šéf NKVD, LavrentijBerija, ho schválil 11. januára 1941.

V ešte zložitej situácii sa po roku 1944 ocitlaBieloruská gréckokatolícka cirkev,ktorá bola nemilosrdne prenasledovaná už v období cárskeho Ruska. V septembri 1939 ustanovilľvovský metropolita Andrej Šeptický na západných územiach obsadených Červenou armádou štyri nové gréckokatolícke exarcháty. Na čele bieloruského exarchátu stál od roku 1940 Anton IvanovičNiemancevič, ktoréhov lete 1942 zatklo Gestapo. Začiatkom roka 1943 zahynul vo väzení v Minsku bieloruský exarchát bol neobsadený. Situácia sa ešte viac zdramatizovala po obsadení Bieloruska Červenou armádou a nastolení sovietskej moci. Gréckokatolícke farnosti v Bielorusku boli zrušené a duchovní, ako aj veriaci, boli odkázaní na pomoc Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi. Veľká časť duchovných a veriacich bola nútená pôsobiť v ilegalite, alebo emigrovať.

Predstavitelia Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi si uvedomovali do akej bezvýchodiskovej situácie sa dostali po roku 1944. Skupina kňazov ľvovského biskupstva, okolo Klimenta K. Šeptického (mladší brat vladyku) a Gavrila F. Kostelnika, v snahe predísť hroziacej katastrofe, ešte počas vojny viedla diskusie aj o možnosti pretvorenia gréckokatolíckej cirkvi na „národnú ukrajinskú cirkev“ a o jej prípadnom prechode pod jurisdikciu moskovského patriarchátu. Tieto úvahy však narazili na odpor nielen väčšiny kňazov, ale aj veriacich. NKVD bola informovaná o týchto aktivitách pravdepodobne aj od protojereja G. F. Kostelnika, ktorého vydieraním prinútila k spolupráci. Chcela využiť túto vplyvnú skupinu na prehĺbenie rozkolu v Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi (spory prívržencov západného a východného obradu) a predovšetkým na dosiahnutie svojho hlavného cieľa – elimináciu vplyvu Vatikánu na západnej Ukrajine. V réžii NKVD sa Gavrilo F. Kostelnik stal po roku 1944 hlavným ideológom pretvorenia gréckokatolíckej cirkvi na „národnú cirkev“ pod jurisdikciou moskovského patriarchátu. V plánoch NKVD to však bol len prvý krok smerujúci k dlhodobo pripravovanej likvidácii gréckokatolíckej cirkvi. Po dosiahnutí tohto cieľa mal nasledovať ďalší krok – nanútený prechod gréckokatolíckych veriacich do Ruskej pravoslávnej cirkvi.

Napriek enormnému úsiliu mocenských orgánov sovietskeho štátu sa v rokoch 1944 – 1945 nepodarilo na západnej Ukrajine stabilizovať a upevniť sovietsku moc. Najmä vidiek bol pod kontrolou jednotiek Ukrajinskej povstaleckej armády. NKVD nakoniec upustila od pôvodného zámeru postupnej likvidácie gréckokatolíckej cirkvi a rozhodla sa pre radikálne riešenie. Na dosiahnutie tohto cieľa chcela využiť eskalujúcu občiansku vojnu na západnej Ukrajine. Oficiálna propaganda začala účelovo obviňovať Ukrajinskú gréckokatolícku cirkev a jej predstaviteľov z kolaborácie s nemeckými okupačnými vojskami. Prezentovala ju ako nepriateľskú, protisovietsku silu v službách medzinárodného imperializmu, ovládanú zo zahraničia Vatikánom. Spolu s likvidáciou jednotiek UPA, ktoré bez zahraničnej pomoci nemali žiadnu šancu zvíťaziť v ozbrojenom boji s jednotkami NKVD a Červenej armády, padlo nakoniec rozhodnutie skoncovať aj s gréckokatolíckou cirkvou. Scenár likvidácie Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi sa pripravoval a realizoval pod vedením povestného náčelníka 2. správy NKVD gen. por. Pjotra Vasiljeviča Fedotova, ktorý si v NKVD vydobyl všeobecné uznanie koncom 30. rokov počas stalinských masových represálií. Druhou úlohou gen. por. Fedotova bolo zapojiť Ruskú pravoslávnu cirkev do pripravovanej likvidácie Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi.

Na prelome rokov 1944 – 1945 bola Ruská pravoslávna cirkev bez svojho patriarchu. V polovici mája 1944 zomrel moskovský patriarcha Sergej I. a až vo februári 1945 NKVD súhlasilo, aby sa konal pravoslávny biskupský sobor. Sobor zvolil za patriarchu moskovského a celej Rusi Alexija I. (Sergej V. Simanskij, 1877 – 1970), ktorý stál v službách sovietskej moci a aktívne sa podieľal na likvidácii gréckokatolíckej cirkvi nielen v ZSSR, ale aj v satelitných štátoch (Česko-Slovensko, Rumunsko). Pri likvidácii gréckokatolíckej cirkvi bola NKVD nápomocná najmäRada pre záležitosti Ruskej pravoslávnej cirkvi na čele s plk. NKVD G. G.Karpovom.V polovici marca 1945 plk. Karpovinformoval J. V. Stalina, že Ruská pravoslávna cirkev, na čele s novozvoleným patriarchom Alexijom I., môže zohrať významnú úlohu v snahách Moskvy eliminovať vplyv katolicizmu a Vatikánu v ZSSR a jeho satelitných štátoch. Jeden z prvých úderov bol zacielený proti gréckokatolíckej cirkvi.

Na dosiahnutie tohtostrategického cieľa chceli využiť aj vplyv Ruskej pravoslávnej cirkvi ktorá, s podporou oficiálnej politiky sovietskeho štátu, začala vo svete pravoslávia v nebývalej miere posilňovať svoje mocenské pozíciea to nielen v Sovietskom zväze, ale aj v štátoch strednej a juhovýchodnej Európy. V súlade s mocenskými ambíciami ZSSR sa po roku 1945 dostávali pod jurisdikciu moskovského patriarchátu všetky pravoslávne cirkvi v štátoch, ktoré sa na základe jaltských dohôd stali súčasťou sovietskej sféry vplyvu. NKVD prostredníctvom Ruskej pravoslávnej cirkvi získala pod svoju kontrolou pravoslávne cirkvi v sovietskej sfére vplyvu. Z Ruskej pravoslávnej cirkvi sa stal účinný nástroj sovietizácie.

Až po ovládnutí jednotlivých pravoslávnych cirkví v sovietskej sfére vplyvu Ruskou pravoslávnou cirkvou sa Moskva, po dôkladnej príprave, rozhodla prejsť do otvoreného útoku proti katolíckym cirkvám a Vatikánu. Pri likvidácii katolíckych cirkví sa Moskva rozhodla pre postupnosť krokov, ktoré sledovali oslabenie katolíckej cirkvi a prerušenie jej stykov s Vatikánom. Prvým krokom bola likvidácia gréckokatolíckych cirkví „zlúčením“ s pravoslávnou cirkvou.V tomto prípade bola nevyhnutná súčinnosť orgánov štátnej mocis Ruskou pravoslávnou cirkvou, keďže pravoslávne cirkvi v sovietskej sfére vplyvu prešli pod jurisdikciu moskovského patriarchátu. Nasledujúcim krokom bolo pretvorenie katolíckej cirkvi v štátoch sovietskej sfére vplyvu na „vlasteneckú, národnú cirkev“. „Národná katolícka cirkev“, na čele s vlasteneckými kňazmi, postupne obmedzí a nakoniec preruší styky s Vatikánom. Aktívne sa zapojí do výstavby socializmu a v tomto duchu bude viesť aj svojich veriacich. Predpokladalo sa, že pod vplyvom intenzívnej ateistickej výchovy a propagandy „národná cirkev“ postupne stratí nielen svojich veriacich, ale aj akýkoľvek vplyv v socialistickej spoločnosti, až nakoniec zanikne. Realita však bola oveľa zložitejšia. Zlikvidovať katolícku cirkev nebolo jednoduchéa to nielen vzhľadom na zahraničie, ale aj vzhľadom na vnútropolitickú situáciu v takých tradične katolíckych krajinách akými boli Poľsko, Slovensko, Maďarsko, Chorvátsko, Slovinsko.

JÁN BOBÁK

KULTÚRA
Dvojtýždenník závislý od etiky
Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava
Telefón: 0911 286 452
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o..
Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.
IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € (ročne 33,60 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrosso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronicklej adrese: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Čo (ne)vieme o svätom Gorazdovi

ŠTEFAN MACKO

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

ĎALŠIE OSUDY
A DIELO SV. GORAZDA

Všetky úvahy o sv. Gorazdovi, prípadne o jeho možnej činnosti sú čisto v hypotetickej rovine. Vychádzajú z názorov bádateľov bez dostatočných dôkazov a sú často protirečivé.

Ak predpokladáme, že sv. Gorazd bol so svojimi najbližšími spolupracovníkmi, po vyhnaní Metodových učeníkov, prepustený z väzenia, bolo to určite za veľmi tvrdých podmienok, ktoré im znemožnili pokračovať v práci na Veľkej Morave. K členom byzantskej misie, ktorú na Veľkú Moravu poslal sám cisár Michal III. (bola to teda aj diplomatická misia), museli byť aj vichingovci opatrnejší a slušnejší.

V úplne inej situácii bol sv. Gorazd. Pochádzal z Veľkej Moravy, zo zámožnej a politicky vplyvnej rodiny, takže nemohli s ním zaobchádzať, ako by boli chceli a vyhostenie neprichádzalo do úvahy. Bol však najnebezpečnejším a preto sa ho chceli zbaviť. Svedčí o tom výrok Vichingových prívržencov: „Poďte, potlačme Gorazda ... znova by nám ožil Metod.“ Tu sa ponúka otázka, či vôbec bol sv. Gorazd uväznený a prepustený z väzenia s ostatnými, alebo či zomrel pri prenasledovaní skôr, ako mohol odísť do bezpečia.

J. Vašica sa domnieva, že Gorazd zahynul alebo ho zabili pri úteku na juh. Možné je i to, že Gorazd zmizol bez stopy. Zlikvidovali ho bez toho, aby si to niekto všimol. Iní nevylučujú možnosť, že sa uchýlil na neznáme miesto (možno v kláštore) mimo centra Veľkej Moravy a venoval sa výhradne modlitbe. Hoci bol významnou osobnosťou, nie sú o ňom, z tohto ani nasledujúceho obdobia, žiadne písomné informácie, čo by mohlo znamenať, že už nežil.

Niektorí bádatelia považujú za možné, že odišiel do Chorvátska, Česka, Poľska alebo k južným Slovanom.

Je to málo pravdepodobné, pretože Gorazd dobre vedel, že na cestách sa ľahko nájde vhodná príležitosť na odstránenie nežiaducich osôb bez podozrenia.

V Poľsku niekoľko rokov pôsobil Viching a jeho stúpenci mohli byť pre Gorazda nebezpeční.

Tu treba pripomenúť zákaz pápeža Štefana V. používať slovanský bohoslužobný jazyk, ktorý platil v celej západnej cirkvi. Metodovi učeníci ho odmietli poslúchnuť.

Preto by Gorazdov útek bol pravdepodobnejší do sféry byzantskej cirkvi ako do Poľska alebo Česka.

Početná skupina bádateľov, najmä pravoslávnych, sa prikláňa k názoru, že Gorazd odišiel do Bulharska, kde okolo roku 890 zomrel. Najčastejšie sa za miesto zosnutia uvádza Belgrad, dnes Berat v Albánsku.

Nachádza sa tu viacero vyobrazení sv. Gorazda spolu s ostatnými sedmopočetníkmi. Podľa inej verzie zomreli sv. Gorazd a sv. Angelár mučeníckou smrťou v Berate. Utopili ich v rieke Osumi. Po niekoľkých dňoch ich našiel a z rieky neporušených vytiahol miestny rybár.

F. Grivec a J. Vašica sú toho názoru, že v Berate došlo k zámene mien Erazmos a Gorazd, čo by znamenalo, že sv. Gorazd v Berate nikdy nebol a záver svojho života prežil niekde na Veľkej Morave. Podľa tradície je miestom jeho zosnutia monastier pri Berate, kde by mali byť uložené aj jeho ostatky. Ich pravosť je pochybná.

Po príchode solúnskych bratov na Veľkú Moravu bol sv. Gorazd jedným z ich prvých učeníkov a prvým pomocníkom. Niet pochýb o tom, že po zvládnutí hlaholiky spolupracoval na preklade Svätého písma, k čomu mu pomáhala dobrá znalosť gréčtiny i latinčiny.

Viac sa s istotou o tvorbe sv. Gorazda nedá povedať. Viacerí bádatelia ho považujú za autora Života Metodovho. Podľa výskytu veľkomoravizmov v Kyjevských listoch usudzuje Š. Ondruš, že aj ich autorom (alebo spoluautorom) bol sv. Gorazd. Je pravdepodobné, že spolupracoval na Sinajskom misáli (omšová kniha), Živote Konštantína a preložil aj starogermánsku spovednú modlitbu. Už samotný výskyt veľkomoravizmov v prekladoch oprávňuje predpokladať, že ich pôvodcom alebo spolutvorcom bol sv. Gorazd, pretože bol jediný, ktorý dobre ovládal domáci jazyk.

Rovnako nevieme nič o konkrétnom pôsobení sv. Gorazda na Veľkej Morave. V akej pozícii pôsobil v misii pod vedením Konštantína, neskoršie Metoda.

Aká bola jeho úloha v škole a podobne. Je zrejmé, že to boli úlohy významné a zodpovedné.

Tu sa logicky ponúka otázka: odkiaľ sú všetky tie zdanlivo podrobné informácie o sv. Gorazdovi, ktoré sa objavujú v tlači, v rozhlase a inde, keď o ňom nevieme takmer nič? To je zásluha historikov a archeológov, ktorí skúmajú, v akých podmienkach žili ľudia v dávnejšej minulosti, ako žili jednotlivé skupiny (šľachta, poddaní, vojaci, remeselníci ...), za akých podmienok a kde mohli študovať a podobne. Z archívov, kroník a rôznych listín sa dozvedeli o tom, čo sa v tom čase dialo, čo ľudia prežívali. Keď si predstavíme sv. Gorazda (s jeho pôvodom, vzdelaním...) v „jeho období“, umožní nám to získať predstavu o tom, ako žil a pracoval. Ale aj tu platí, že nemôžeme nič povedať „s istotou“.

Všetci bádatelia, ktorí sa s gorazdovskou problematikou zaoberali, zhodne konštatujú, že bol na svoju dobu mimoriadne vzdelaný a pracovitý. Niektorí ho spomínajú ako prvého po mene známeho slovenského pedagóga s akademickou hodnosťou, ako tretieho a posledného správcu veľkomoravského učilišťa a ako tretieho apoštola (po Konštantínovi a Metodovi) slovenského národa. Bol prvým v dejinách spomínaným kňazom (možno druhým po Slavomírovi), spisovateľom, svätcom a mučeníkom, ktorý sa spolu s kniežaťom Pribinom zaradil medzi najvýznamnejšie osobnosti našej dávnej histórie. Sv. Gorazd bol priamym pokračovateľom v práci Konštantína a Metoda nielen u nás, ale aj v dejinách ostatných Slovanov. Pomáhal pri poslovenčovaní prekladov Svätého písma, a tým prispel k zvýšeniu literárnej kultúry. Staroslovenčina bola prvým spisovným jazykom nášho národa. Staroslovenským jazykom, literatúrou a bohoslužbou sme sa kultúrne dostali na úroveň starých európskych národov. Oprávnene môžeme sv. Gorazda považovať za zakladateľa slovenského písomníctva.

V skupine prekladov náboženskej literatúry, ako aj zanechaním dedičstva pre budúce generácie, zastáva sv. Gorazd nezastupiteľné miesto. Má veľkú zásluhu na šírení písomníctva, kultúry a tým i vzdelania v Európe, čo ho zaradilo medzi najvýznamnejšie osoby svojej doby.

Skutočnosť, že si sv. Gorazda vážia a uctievajú aj v iných európskych krajinách dokazuje napríklad čin bulharských vedcov, ktorí po sv. Gorazdovi pomenovali vrch v Antarktíde. Jeho nadmorská výška je 650 metrov.

Na záver slová Svätého Otca Jána Pavla II: „Od tých čias kultúra a život Slovákov vo svojich mnohorakých prejavoch sú poznačené kresťanskou vierou, ktorá prechádza cez celé ich dejiny ako životodarná voda: niekedy tečie pod zemou, inokedy preniká na povrch, ale vždy je tajomnou miazgou, ktorá zaisťuje rast a rozkvet stromu, čo prináša hojné plody svätosti, pracovitosti a vernosti. Žiarivým vzorom toho sú svätí Gorazd, Bystrík, Andrej Svorad a pustovník Benedikt. Svedčia o tom význačným spôsobom blahoslavení košickí mučeníci.“

(Koniec)

Ak neexistuje slobodná vôľa, ale len akási pravda holá, beznádej nás rýchlo zdolá

Prečítal som obe knihy Yuvala Harariho "Sapiens" aj "Homo Deus". Písal ich veľmi vzdelaný a bystrý človek, ale vidím v knihách zásadné rozpory. Paradoxne ide o to neustále pokušenie "budete ako Boh, budete poznať dobro a zlo", ale pritom sa tu vlastne popiera individualita, originalita a predsa len určitá nezávislosť človeka, teda celkom určitá sloboda a možnosť, napriek všetkej determinácii, sa v určitom zmysle a za konkrétnych podmienok slobodne rozhodnúť. Pretože možnosť byť akýmsi bohom napojeným na počítač, ktorý ma rádovo a kvalitatívne prekonáva, vo mne nevyvoláva žiadnu hrdosť ani radosť.

Ako sa píše v Kazateľovi, "nič nie je nové pod slnkom." Našu determináciu, pudovosť a živočíšnosť naznačuje už apoštol Pavol v známom výroku, že nekoná to, čo by chcel, ale koná to, čo v skutočnosti nechce a preto sám seba nazýva biednym človekom. Tejto determinácii, ktorú nazýva dedičnou hriešnosťou, sa až chorobne vášnivo venuje Aurelius Augustinus, ktorý príznačne trpí aj tým, že nedokáže vôľou ovládať svoje vetry... Keď tak sledujem jeho životopis, asi by sa mal hanbiť za celkom iné veci a činiť pokánie hlavne za svoje opovážlivé konštrukcie. Iste ho do veľkej miery ospravedlňuje to, že mnohé fakty, ktoré sú pre nás samozrejmé, nepoznal a ani nemohol poznať. Preto netreba pochybovať o jeho genialite, dobrých úmysloch, ba ani o svätosti.

Podobne a možno ešte intenzívnejšie sa so svojou hriešnou pudovosťou trápil Martin Luther a takisto si nevedel poradiť so živočíchom v sebe samom, ani prakticky, ani teoreticky. Zničený touto dilemou vlastne úplne opustil koncepciu slobodnej vôle, čo mu veľmi dôrazne a vtipne vyčítal Erazmus Rotterdamský v diele "De libero arbitrio." Vlastne kvôli tomu sa s ním rozišiel.

Sme naivní, keď predpokladáme, že Ježiš o týchto problémoch človeka, o jeho zodpovednosti a možnosti ju poznať a vyvodiť z nej osobné povinnosti, nevedel a nehovoril. Vlastne celé podobenstvo o márnotratnom synovi je o tom. Takisto nepochybuje o našej občasnej nevyhnutnosti hrešiť, teda o nedokonalosti, ktorú vlastnou vôľou nedokážeme odstrániť, ale len pochopením druhých a snahou im odpustiť. Len takto sa môžeme dostať k objektívnemu poznaniu seba samého a k možnosti sa zmeniť, teda konať pokánie. To neznamená úzkostlivosť, komplexy a strach, pretože ak si uvedomujeme hoci len jediný a malý talent, máme slobodu a povinnosť ho rozvíjať. To je podstata úcty k slabému človeku a rešpekt k jeho individualite a teda aj cesta k slobode v Duchu svätom. To je aj nádej, prednosť a výlučnosť kresťanstva. Neopúšťajme ho, milí moji a ani my sami sa neopúšťajme a po splnení týchto podmienok nás neopustí ani Boh.

VLADO GREGOR

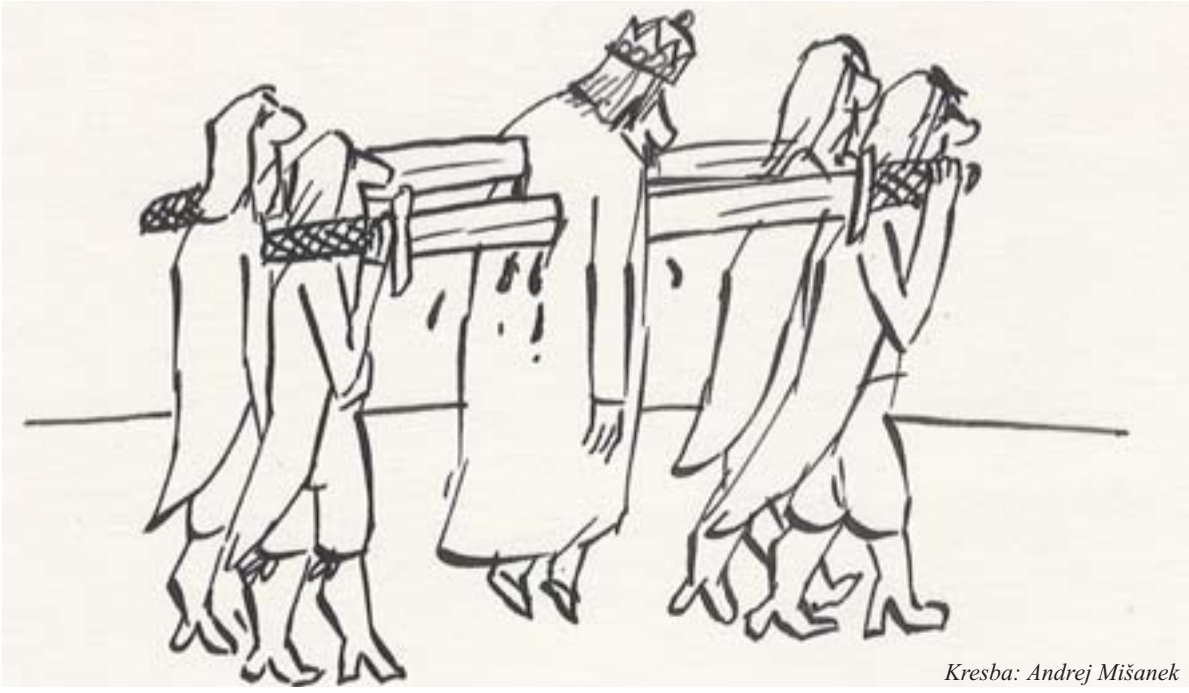

Kresba: Andrej Mišanek